

Vergaderjaar 1998–1999

25 947

Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, houdende aanpassingen in het systeem van selectie voor opleidingen waarvoor een toelatingsbeperking is vastgesteld

Nr. 6

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 7 januari 1999

De leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen ben ik bijzonder erkentelijk voor de voortvarende vaststelling van het verslag inzake het onderhavige wetsvoorstel. Daarmee zijn deze leden er in geslaagd de behandelingsprocedure zodanig in te richten dat aankomende studenten, naar ik hoop, reeds het komende studiejaar van een belangrijke wetswijziging kunnen profiteren. Als de behandeling in de beide Kamers der Staten-Generaal voorspoedig verloopt, betekent het dat voor het studiejaar 1999–2000 zeer goed presterende middelbare scholieren voor fixusopleidingen niet meer behoeven te loten, doch direct in de opleiding van hun keuze kunnen worden geplaatst. Tevens betekent dit dat vanaf het studiejaar 2000–2001 de mogelijkheid voor decentrale toelating wordt opengesteld. Daarmee zou een einde komen aan een situatie die in de maatschappelijke discussie over de selectieproblematiek bij schaarse opleidingsplaatsen in het hoger onderwijs in toenemende mate als onwenselijk wordt gekenschetst.

Op mijn beurt beoog ik, met het uitbrengen van deze nota naar aanleiding van het verslag, eveneens voortvarend op de vragen en opmerkingen van de leden van de verschillende fracties te reageren. Deze nota naar aanleiding van het verslag onderteken ik mede namens mijn ambtgenoot van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

ALGEMEEN

Inleiding

De leden van de PvdA-fractie vragen of ik het er mee eens ben dat voor sommigen het behalen van gemiddeld een 6,5 voor het vwo-examen een veel betere prestatie is dan voor anderen het behalen van gemiddeld een 8,5, en dat dus gemiddelde eindexamencijfers niet bepalend zijn voor het doorzettingsvermogen en de kwaliteit van toekomstige studenten aan numerus fixusstudies.

De commissie Drenth heeft erop gewezen dat voor de hoogte van een gemiddeld eindexamencijfer in hoofdzaak twee factoren bepalend zijn. Enerzijds de mate van inspanning van de betrokkene, anderzijds zijn aanleg. Dat gemiddelde eindexamencijfers niet uitsluitend iets over

inspanning of doorzettingsvermogen zeggen, kan ik derhalve onderschrijven. Zij zeggen ook iets over aanleg of talent. Beide factoren worden in het regeerakkoord genoemd. Omdat gemiddelde eindexamencijfers naar het oordeel van de commissie Drenth een zeer objectieve en betrouwbare uitdrukking zijn van zowel inzet als talent, krijgen zij in de voorstellen ook een nadrukkelijke rol. Aanleg en talent zullen met name ook bij decentrale toelating een belangrijke rol dienen te spelen.

De leden van de PvdA-fractie achten het, in navolging van de commissie Drenth, verstandiger om in plaats van wettelijk vast te leggen dat het cijfer 8 of hoger automatisch toegang biedt, uit te gaan van het percentage van 20%, hetgeen inhoudt dat de cesuur niet per definitie bij het cijfer 8 ligt, maar dat deze ook hoger of eventueel lager kan komen te liggen, afhankelijk van het aantal leerlingen dat deze hoge cijfers haalt. Zij vragen zich af wat het gevolg zal zijn wanneer het percentage wordt overschreden.

Aan het wetsvoorstel ligt de gedachte ten grondslag dat men meer invloed moet kunnen uitoefenen op zijn eigen toelatingskans. Deze gedachtegang veronderstelt inzichtelijke en transparante eisen. Bij een cijfer van een bepaalde hoogte weet ieder van tevoren precies aan welke norm voldaan moet worden. Een percentage verschaft die duidelijkheid niet of slechts in onvoldoende mate. Immers afhankelijk van omstandigheden kan in het ene jaar een 8 wel voldoende zijn en in het andere niet.

De leden van de PvdA-fractie zijn er geen voorstander van dat instellingen bij decentrale selectie onder bepaalde omstandigheden zelfs voor een hoger percentage dan de maximale 30% kunnen kiezen. Het creëren van uitzonderingsposities leidt naar hun oordeel tot vaagheid en onduidelijkheid terwijl juist naar een zo helder en transparant mogelijk wetsvoorstel gestreefd moet worden. Zij vragen naar mijn bereidheid dit specifieke gedeelte (de toegevoegde volzin) uit het voorstel te verwijderen.

Ik ben het met deze leden eens dat het wetsvoorstel en dus ook de regeling van de decentrale selectie zo helder en transparant als mogelijk moet zijn. Een tijdige bekendmaking van de criteria bij decentrale selectie is daarvoor dan ook een eerste vereiste. Ik acht het daarnaast, in de experimentele fase, van belang dat wanneer zich daartoe de mogelijkheid voordoet, ook ervaring wordt opgedaan met percentages die hoger zijn dan dertig, onder tijdige bekendmaking van dat percentage. Artikel 7.57e, derde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) dat bepaalt dat het gekozen percentage tijdig bekend wordt gemaakt, voorziet daar in. Schrappen van de genoemde volzin acht ik niet in het belang van de gekozen experimentele opzet, noch zie ik daartoe uit het oogpunt van transparantie aanleiding.

De leden van de PvdA-fractie wijs ik tot slot nog op mijn antwoord op een nadere vraag van deze leden over dit onderwerp, in het gedeelte Artikelsgewijs (artikel I, onderdelen G en H) van deze nota naar aanleiding van het verslag.

De leden van de PvdA-fractie wijzen er op dat in tegenstelling tot wat ik tijdens de begrotingsbehandeling heb afgesproken, in de memorie van toelichting wordt gemeld dat de decentrale selectie wel op basis van onder meer eindexamencijfers kan plaatsvinden. Zij vragen zich af of ik het niet met hen eens ben dat er hierbij juist gekeken moet worden naar zaken als motivatie, instelling en werkervaring?

Op basis van het regeerakkoord wordt thans een experimenteel traject gestart waarin de instellingen gedurende enkele jaren ervaring kunnen opdoen met verschillende vormen van toelating. Aan de instellingen is juist ten behoeve van de experimentele fase een grote vrijheid gelaten ten aanzien van de te hanteren criteria. Ik ben het met de leden van de

PvdA-fractie eens dat decentrale selectie bij uitstek mogelijkheden biedt om niet cijfermatige zaken als motivatie, inzet, instelling, specifieke talenten en werkervaring in de afweging te betrekken. Het gebruik van cijfermatige criteria bij decentrale toelating heeft bepaald niet mijn voorkeur.

De leden van de PvdA-fractie zien in de wet graag benadrukt dat het hier een tijdelijk wetsvoorstel betreft, dat na enkele jaren zal worden geëvalueerd. Zij vragen in dat verband of het mogelijk is om in de wet een horizonbepaling op te nemen, waarmee de tijdelijkheid van het wetsvoorstel wordt aangeduid.

Op zichzelf is het mogelijk om de wet van een «horizon» te voorzien. Omdat het wetsvoorstel een wijzigingswet betreft zou overigens niet kunnen worden volstaan met een eenvoudige horizonbepaling. Om bepalingen die door een wijzigingswet zijn gewijzigd in hun oorspronkelijke vorm te laten herleven, dienen de gewijzigde bepalingen weer opnieuw te worden gewijzigd. Over de wenselijkheid van het al dan niet opnemen van een «horizon» in het wetsvoorstel zijn naar mijn oordeel zijn een aantal overwegingen van belang.

Van mijn kant wijs ik erop dat het wetsvoorstel zelf niet als tijdelijk is bedoeld, doch dat sommige bepalingen daarvan een experimenteel karakter dragen. Dat was ook het geval met het wetsvoorstel dat onder verantwoordelijkheid van mijn ambtsvoorganger en de toenmalige Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is ingediend. Tegen de achtergrond van het regeerakkoord is het experimentele karakter van het element decentrale selectie versterkt, doordat een begeleidingscommissie voor decentrale selectie in het leven zal worden geroepen én door de voorgenomen evaluatie. Sommige van de nieuwe elementen in het wetsvoorstel zijn niet zozeer als experimenteel en zeker niet als tijdelijk bedoeld (het afschaffen van landelijke loting voor opleidingen in het hoger beroepsonderwijs, de versoepeling van de leeftijdsgrens bij het colloquium doctum ten behoeve van buitenlanders die geen diploma kunnen overleggen, als ook het beperken van het aantal malen dat aan de selectie voor een fixusopleiding kan worden deelgenomen). Voorts lijkt mij het nieuwe element van de directe toelating van gegadigden die in hun vooropleiding zeer goed hebben gepresteerd, na aanvaarding van het wetsvoorstel, een keuze van de wetgever waarop niet snel zal worden teruggekomen.

Kortom: met name decentrale toelating en de daarbij te hanteren methodes zijn onderwerp van discussie nadien. Een horizonbepaling die zich zou beperken tot de bevoegdheid voor instellingen om decentraal te selecteren zou tot effect hebben dat na ommekomst van de te stellen termijn die bevoegdheid komt te vervallen. Omdat dat slechts één van de mogelijke uitkomsten is van een evaluatie, is dat een wijziging in het wetsvoorstel waarvan het de vraag is of daar nu al toe zou moeten worden overgegaan. De meest verkieselijke benadering lijkt mij die welke is weergegeven in de paragraaf «Algemeen» van de toelichting op de nota van wijziging, namelijk dat de evaluatie een keuze voor alle opties openhoudt. Tot die evaluatie en tot de bespreking daarvan met het parlement acht ik mij verplicht. Daarbij zal dan vanzelfsprekend de vraag aan de orde zijn of de uitkomsten van de evaluatie nopen tot wetswijziging. Op deze wijze is gewaarborgd dat zorgvuldig wordt nagegaan of de keuzes die de wetgever met het voorliggende wetsvoorstel heeft gedaan de juiste zijn dan wel dat wijzigingen noodzakelijk zijn. Deze aanpak heeft door zijn flexibiliteit mijn voorkeur boven een horizonbepaling terwijl duidelijk is dat beide in de praktijk tot dezelfde uitkomst kunnen leiden.

De leden van de fractie van GroenLinks vragen hoe de minister uitvoering wil geven aan de uitspraak van de Kamer in het debat over de begroting

van het ministerie van VWS om de toelating voor de studies tandheelkunde en geneeskunde te verruimen. In de bedoelde motie van 1 december 1998, 26 200 XVI, nr 23, verzoekt de Kamer de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport bij mij een adequate verhoging van de numerus fixus voor de studies tandheelkunde en geneeskunde te bepleiten. Het overleg met mijn ambtgenoot van VWS over deze kwestie en de financiële problematiek die daarmee is gemoeid is, zal verder worden voortgezet.

De leden van de fractie van GroenLinks vinden dat nog onvoldoende duidelijk is toegelicht waarom in het wijzigingsvoorstel middelbare schoolcijfers een zwaarder accent hebben gekregen.

Ik ben van oordeel dat in een systeem dat beoogt betrokkenen invloed te laten uitoefenen op de eigen toelatingskansen, en dat erop is gericht relevante prestaties die van belang zijn voor het met succes voltooien van de studie, te belonen, cijfers best een flinke nadruk mogen krijgen. Zij drukken immers een betrouwbare waardering uit voor prestaties en talent en vormen daardoor, ook volgens deskundigen, van alle parameters de meest betrouwbare maatstaf. Dit betekent uiteraard niet dat ik van mening ben dat zij de enige parameter in het toelatingsmodel dienen te zijn. Daarom is enerzijds het onderdeel loting gehandhaafd, zodat ook de bezitters van lagere cijfers hun kansen op toelating behouden. Anderzijds is er de decentrale selectie, die het mogelijk maakt om juist andere dan cijfermatige prestaties als inzet, motivatie, specifieke talenten bij de toelating mee te laten wegen.

De leden van de fractie van GroenLinks vragen waarom, naast toelating van een ieder met een gemiddeld eindexamencijfer van boven de acht, ook in de loting cijfers nog een rol – zelfs een zwaardere rol dan voorheen – spelen.

Via handhaving en zelfs het steiler maken van de lotingscurve wordt bereikt dat goede schoolprestaties ook via de «gewogen» loting beter beloond worden dan minder goede. De kans voor gegadigden die zijn aangewezen op gewogen loting wordt evenwel niet gereduceerd. Een drietal maatregelen zorgt ervoor dat degenen die zich hoe dan ook via hun schoolopleiding voor het volgende van een opleiding in het hoger onderwijs hebben gekwalificeerd, bij benadering een betere kans op inloting krijgen dan tot voor kort het geval was. Het betreft het beperken van deelname aan de selectie tot degene die voldoen aan de nadere vooropleidingseisen, zomede de beperking tot deelname aan de selectie tot twee kansen. Deze beide maatregelen leveren een aanzienlijk vermindering van het stuwmeer aan gegadigden op, met name bij de opleiding geneeskunde. Ook de derde maatregel heeft op die opleiding betrekking, te weten de verhoging van het landelijke aantal opleidingsplaatsen, die onder verantwoordelijkheid van mijn ambtsvoorganger is verwezenlijkt. Tot slot vermeld ik dat ook zij die matige prestaties hebben geleverd in de vooropleiding, in aanmerking komen voor decentrale selectie. Het is helemaal niet onwaarschijnlijk dat bij deze categorie schoolverlaters gegadigden worden aangetroffen met een bijzondere motivatie, inzet of specifieke talenten.

De leden van de fractie van GroenLinks vragen vervolgens wat de toegevoegde waarde is van een aparte categorie van gegadigden met een gemiddeld eindexamencijfer van 8.5.

Het antwoord luidt: geen enkele. Het onderscheiden van twee categorieën van gegadigden, die direct worden geplaatst, heeft geen materiële betekenis. Het onderscheid wordt alleen voor het studiejaar 1999–2000 gemaakt en dient er uitsluitend toe om te voorkomen dat de IBG het geautomatiseerde systeem zou dienen te veranderen. Daarvoor is nu de tijd te kort. Uit het bij nota van wijziging toegevoegde artikel II blijkt dat

voor de studie jaren daarna nog slechts één categorie voor de directe plaatsing wordt gehanteerd, namelijk zij die een cijfergemiddelde hebben van 8 of hoger, dit overeenkomstig het wetsvoorstel zoals het is ingediend.

De aan het woord zijnde leden vragen zich bovendien af waarom niet nu al is geregeld hoe de IBG om kan gaan met gegadigden voor wie uitloting een onbillijkheid van overwegende aard zou opleveren. Deze leden doen voorts suggesties om de rechtsbescherming van studenten uit te breiden met meerdere instanties.

Er is als gevolg van schaarste aan opleidingsplaatsen voor sommige studies geen systeem denkbaar, waarbij een ieder tevreden is te stellen. Het wetsvoorstel streeft naar verbeteringen die leiden tot een in maatschappelijk opzicht aanvaardbaar totaalvoorstel. Het instandhouden van een hardheidsclausule levert geen wezenlijke bijdrage daaraan, zoals ik hieronder in antwoord op vragen van de leden van de fracties van het CDA, de VVD en D66 zal zetten. Tegenover een mogelijk geslaagd beroep op de hardheidsclausule van enkelingen, na langdurig en tegen meestal niet geringe kosten via de rechter afgedwongen, staan allicht vele honderden jonge mensen wier persoonlijke ambitie of droom niet kan worden verwezenlijkt. Voor velen van hen zullen de kosten verbonden aan langdurige beroepsprocedures prohibitief werken. Ook om die reden wijs ik de door de leden van de fractie van GroenLinks gesuggereerde uitbreiding van de rechtsbescherming van de hand. In de beantwoording van een aantal vragen van de leden van de fractie van de PvdA over de rechtsbescherming (opgenomen in het onderdeel Artikelsgewijs, onderdeel I) ga ik nader in op de redenen voor de gekozen rechtsbescherming. Het is nu aan de inventiviteit van instellingsbesturen om van decentrale selectie een succes te maken. Tot slot, het college van beroep voor het hoger onderwijs zal gevallen van kennelijke hardheid, naar mijn mening, slechts kunnen toetsen voor zover dit door instellingsbesturen als selectie criterium wordt gehanteerd.

De leden van de fractie van GroenLinks zien niet in wat de reden is om het al dan niet plaatsen aan de universiteit van eerste keuze afhankelijk te maken van het gemiddelde eindexamencijfer. Zij zien geen relatie tussen het eindexamencijfer en de voordelen van een bepaalde stad. Bovendien vermoeden zij dat er een onevenwichtige spreiding van studenten met een gemiddeld eindexamencijfer van een 8 hoger kan ontstaan. Het lijkt volgens hen zelfs mogelijk dat het aantal studenten met directe toelating het beschikbare plaatsen aan een bepaalde universiteit overtreft.

Bovendien vragen deze leden zich af wat de gevolgen van een onevenwichtige spreiding zijn voor decentrale toelating.

Uit gegevens van de afgelopen jaren blijkt dat het aantal studenten met een 8 of hoger dat wordt geplaatst aan de instelling van eerste voorkeur zich op een zodanige wijze spreidt over de instellingen dat nimmer meer dan 31,5% van de capaciteit van een instelling daarvoor benodigd was. Gemiddeld kwam dit percentage voor de jaren 1996/1997, 1997/1998 en 1998/1999, respectievelijk uit op 19,4, 21,5 en 22,1.

Ik heb geen reden om aan te nemen dat zich een significante verandering zou voordoen in de voorkeur van aanstaande studenten voor een bepaalde instelling. De problematiek waarop de leden van de fractie van GroenLinks duiden zal zich, naar het zich laat aanzien, daarom niet voordoen. Evenwel zal ik de begeleidingscommissie vragen de ontwikkelingen die zich dienaangaande voordoen te volgen. Mocht blijken dat er zich op dit punt problemen dreigen voor te doen dan bestaat de mogelijkheid daarvoor via de Regeling aanmelding en loting hoger onderwijs nadere regels te treffen.

De leden van de fractie van GroenLinks vragen hoe ik een diversiteit aan toelatingssystemen wil bevorderen en anderzijds of ik daarvoor ook in financiële zin ruimte wil bieden. Ten slotte informeren zij of er ruimte is voor instellingen om systemen van zelfselectie te ontwikkelen. Om diversiteit aan toelatingssystemen te bevorderen hebben de instellingen de nodige vrijheid gekregen ten aanzien van de invulling van toelatingssystemen, zodat ervaring kan worden opgedaan met toelatingssystemen op basis van onder meer inzet, motivatie en talent, waaraan zij naar eigen inzicht vormgeven. De universiteiten hebben in het overleg het belang van specifieke invulling per instelling onderstreept. Zelfselectie die er van uit gaat dat de aanstaande student zelf verantwoordelijk is voor zijn of haar studie en de keuze daarin, en die de betrokkene via gerichte voorlichting in het voortraject en bijvoorbeeld kennismakingsgesprekken en intakegesprekken in staat stelt een meer verantwoorde keuze te maken, juich ik van harte toe. Zelfselectie die er van uitgaat dat iedere gekwalificeerde ondanks een geconstateerde capaciteitstekort wordt toegelaten en waarbij derhalve de numerus fixus wordt afgewezen, acht ik niet haalbaar. Bij zelfselectie in deze vorm is immers niet gewaarborgd dat het met de inschrijvingsbeperking beoogde aantal plaatsen daadwerkelijk wordt gehandhaafd.

Uitwerking regeerakkoord

De leden van de PvdA-fractie zien niet de noodzaak in van het vermelden in de wet van het maximum van 30% van de opleidingsplaatsen die door decentrale selectie kunnen worden vergeven. Naar hun oordeel volstaat het regelen van dit percentage bij ministeriële regeling, overeenkomstig het wetsvoorstel zoals het is ingediend. Het vastleggen van een maximumpercentage bij ministeriële regeling achten deze leden meer in overeenstemming met het experimentele karakter van decentrale selectie. Deze vraag geeft mij de gelegenheid een wezenlijke keuze die bij nota van wijziging is gemaakt, te verhelderen. Het in de wet opgenomen percentage heeft een tweezijdige functie. Zo legt het de experimenteer-ruimte voor instellingen die aan decentrale selectie willen deelnemen ondubbelzinnig vast. Het is niet langer de minister die hierover moet beslissen bij gelegenheid van een door hem vast te stellen regeling. Maar aan de andere kant betreft het een maximum. Met dat maximum beschermt de wetgever een ander selectie-element bij fixusopleidingen, namelijk de gewogen loting. In de toelichting op de nota van wijziging (paragraaf 2, Uitwerking regeerakkoord van het deel Algemeen) is de hoogte van dat maximum beargumenteerd. Aldus blijft in beginsel ten minste de helft van het aantal opleidingsplaatsen van fixusopleidingen gereserveerd voor toewijzing door gewogen loting en kan gewogen loting zijn functie blijven vervullen. Het lijkt mij correct een dergelijke waarborg in de wet vast te leggen, ook tijdens de experimentele fase van decentrale selectie. Een ministeriële regeling lijkt mij voor een dergelijke belangrijke keuze niet het aangewezen juridische instrument.

De leden van de PvdA-fractie gaan er ten onrechte van uit – zo maak ik uit de gestelde vraag op – dat directe toelating mogelijk zal zijn voor gegadigden met een deficiënte vooropleiding. Ik verwijs naar het voorgestelde artikel 7.57f, eerste lid, waarin de beperking van toelating voor gegadigden die niet aan de nadere vooropleidingseisen voldoen, (opnieuw) is vastgelegd. Dit artikellid spreekt van de «selectieprocedure». Dit begrip is in het voorgestelde artikel 7.57a, derde lid, onder a, gedefinieerd als «de procedure, beschreven in de artikelen 7.57b tot en met 7.57e». Onder die artikelen vallen ook de bepalingen over directe toelating. De conclusie is dus dat gegadigden met een deficiënte vooropleiding niet direct aan de fixusopleiding van hun keuze kunnen

worden geplaatst, evenmin overigens als zij kunnen deelnemen aan decentrale selectie.

De leden van de fractie van de PvdA vragen of de maatregel om degene die een gemiddeld eindexamenresultaat van 8 of hoger hebben behaald, direct toe te laten niet zal leiden tot een grote toename van aanmeldingen. Tevens vragen zij of ik ervan uit ga dat deze groep aanmeldingen binnen de 20% van de beschikbare plaatsen zal blijven en wat het gevolg zal zijn wanneer de 20% overschreden wordt.

Ik verwacht niet dat uitsluitend omdat directe toelating verkregen kan worden met een 8 of hoger, men voor een fixusopleiding en met name voor geneeskunde zal kiezen. Dat de groep met een 8 of hoger binnen de 20% van het aantal beschikbare plaatsen zal blijven, is niet aannemelijk. Uit de aanmeldingen voor het studiejaar 1998/1999 blijkt dat het percentage voor geneeskunde op 22,2 ligt. Wellicht kan dit percentage nog wat stijgen, al moet niet uit het oog worden verloren dat gewogen loting op dit moment de bezitter van een gemiddeld eindexamencijfer van acht of hoger reeds hoge toelatingskansen biedt.

De leden van de PvdA-fractie vragen of het instellen van een begeleidingscommissie voldoende is om de uitvoeringsproblematiek het hoofd te bieden. Voorts vragen zij inzicht te verschaffen in de werkzaamheden van een dergelijke begeleidingscommissie. Ten slotte informeren zij naar mijn bekendheid met de bezwaren van de instellingen en mijn reactie daarop. De begeleidingscommissie heeft de mogelijkheid de uitvoeringsproblematiek van de instellingen te verlichten. Daarnaast zijn er wettelijke maatregelen gericht op beperking van de bestuurslasten van de instellingen, zoals bijvoorbeeld de beperking van decentrale toelating tot de instelling van zijn keuze en de regel dat het aantal kansen op decentrale toelating niet meer kan zijn dan twee. Ook het beroep op het college van beroep voor het hoger onderwijs dat in eerste en laatste instantie beslist, draagt mogelijk bij aan beperking van de uitvoeringslasten.

De instellingen kunnen uiteraard ook zelf bijdragen aan de beperking van hun bestuurlijke lasten. Ik denk daarbij aan het tijdig stellen van duidelijke en transparante toelatingscriteria en het zorgdragen voor een goede behandeling van de verzoeken.

De begeleidingscommissie die door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen wordt ingesteld en waarvan de samenstelling door hem wordt bepaald, heeft onder meer als taak het adviseren en assisteren van instellingen bij de vormgeving van decentrale toelating. De begeleidingscommissie, die wordt samengesteld op basis van deskundigheid, kan aldus een goede ondersteuning voor de instellingen bieden. Deze commissie zal uiteraard ook aan de minister rapporteren.

Met de universiteiten is overleg gevoerd over het wijzigingsvoorstel en daarbij is uitgebreid ingegaan op de bezwaren van de instellingen. In mijn antwoord op een vraag van de leden van de CDA-fractie verderop in het onderdeel «Vormgeving decentrale selectie» heb ik aangegeven dat er bij de instellingen en de studenten draagvlak voor dit voorstel bestaat.

In beginsel hebben zowel de hogescholen als de universiteiten zich positief uitgelaten over directe plaatsing van studenten met een 8 of hoger en over de decentrale toelating. Wel gaven zij aan enige reserves te hebben bij de uitvoering van decentrale toelating. Hierover zijn gesprekken gevoerd. De universiteiten hebben zich inmiddels uitgesproken voor een gezamenlijke deelname aan decentrale experimenten voor tien procent van de beschikbare plaatsen bij de opleidingen geneeskunde en tandheelkunde. De hogescholen, die aanvankelijk aandrongen op de mogelijkheid voor een pilot met volledige decentrale toelating op basis van instellingscriteria bij een of meer hbo-opleidingen, kunnen zich vinden in de dertig procent van het nu voorliggende voorstel.

Met deze constructieve benadering van de instellingen ben ik zeer ingenomen.

De leden van de VVD-fractie vragen of kan worden aangegeven waarom niet is gekozen voor experimenten met volledige decentrale selectie bij enkele instellingen.

Mijn aanvankelijke voornemen om naast de verruimingsregeling tot maximaal de helft van het aantal beschikbare plaatsen onder bepaalde voorwaarden ook experimenten met volledige decentrale selectie bij enkele instellingen mogelijk te maken heb ik herzien na kennisneming van het oordeel van de Raad van State, die er mijns inziens terecht op heeft gewezen dat de regeling een te gecompliceerd karakter zou krijgen, hetgeen afbreuk doet aan de vereiste duidelijkheid en eenvoud. Met name de uitruilmogelijkheid tussen de instellingen zou er in de praktijk toe kunnen leiden dat gedurende een lange periode onzeker zou zijn bij welke van dezelfde opleidingen een zeer ruim gebruik van decentrale selectie zou kunnen worden gemaakt en bij welke dat niet het geval is.

De leden van de fractie van de VVD stellen een aantal feitelijke vragen over de aansluiting tussen de procedure van decentrale toelating en de loting. Zij vragen wanneer welk deel van de toelatingsprocedure plaatsvindt.

Over de volgorde en het bijbehorende tijdsplan van de drie elementen directe plaatsing, decentrale selectie en loting worden in de Regeling aanmelding en loting hoger onderwijs nadere voorschriften opgenomen. Omdat decentrale selectie op zijn vroegst per september 2000 ingaat, wil ik de komende periode gebruiken om, in samenspraak met de instellingen, deze regeling aan te passen. Ik verwijs ook naar mijn antwoorden op een tweetal soortgelijke vragen van de leden van de CDA-fractie in het onderdeel Artikelsgewijs bij de onderdelen G en H en I.

De leden van de VVD-fractie vragen in het verband van de voorgestelde wettelijke regeling voor het bepalen van de ruimte voor decentrale selectie of ook uitruil tussen de instellingen mogelijk is.

Een bepaling van die strekking was opgenomen in de versie van de nota van wijziging die aan de Raad van State is voorgelegd. De Raad had bedenkingen tegen de verruimingsregeling en vooral tegen de «uitruilvariant» daarin. Hij wijst op de onwenselijkheid van complicaties die daaruit kunnen voortvloeien. De Raad heeft mij overtuigd. Om die reden is de uitruilvariant niet in de nota van wijziging opgenomen. Dat brengt met zich mee dat, indien een instelling een groter aantal opleidingsplaatsen via decentrale selectie wil laten vervullen dan dertig procent, steeds moet zijn verzekerd dat in elk geval de helft van het aantal opleidingsplaatsen van de desbetreffende fixusopleiding via gewogen loting kan worden toegewezen.

De leden van de VVD-fractie vragen voorts of de evaluatie na twee jaar al voldoende inzicht kan bieden in de effecten van decentrale selectie. Zouden de experimenten hiermee niet langer de tijd moeten krijgen? Overigens stellen deze leden vast dat eerst over evaluatie na twee jaar wordt gesproken en later over evaluatie na ten minste twee jaar. Ik ben van oordeel dat de experimentele fase pas zal kunnen worden geëvalueerd als daadwerkelijk ten minste twee jaar met meerdere opleidingen bij minstens twee instellingen in het hbo en het wo ervaring is opgedaan.

De leden van de fractie van D66 stellen vragen over de verdeling van percentages bij de drie vormen van selectie, namelijk gewogen loting, directie toelating en decentrale selectie. Zij willen ook graag weten

waarom en wanneer een instelling zou kunnen bepalen dat meer dan het percentage van 30% decentraal kan worden geselecteerd.

De eerste norm waar het hier om gaat is vervat in het voorgestelde artikel 7.57c, eerste lid: gegadigden met een eindcijfergemiddelde van 8 of meer worden direct geplaatst aan de fixusopleiding van hun keuze. Het voorgestelde artikel 7.57e, eerste lid, bevat twee normen. De eerste norm luidt dat instellingen die decentraal willen selecteren ten hoogste dertig procent van de opleidingsplaatsen van de desbetreffende fixusopleiding daarbij kunnen vervullen. Die norm is eveneens steeds geldig, ongeacht de percentages die worden gehaald bij de overige selectie-elementen. Deze dertig procent berust op een rekensom bij de opleidingen geneeskunde, zoals in de toelichting op de nota van wijziging is uiteengezet. Theoretisch is dus denkbaar dat iets minder dan vijftig procent van de opleidingsplaatsen voor gewogen loting beschikbaar zou zijn. Echter, voorlopig zal dit in elk geval theorie blijven, omdat de universiteiten die opleidingen geneeskunde in stand houden, ervoor gekozen hebben niet meer dan tien procent van de opleidingsplaatsen via decentrale selectie te vervullen. Bij de evaluatie zal blijken of hier voor de toekomst een probleem moet worden opgelost.

Bij andere fixusopleidingen dan geneeskunde is het percentage aanmelders dat over een eindcijfergemiddelde van 8 of hoger beschikt – dit blijktens jaarreeksen van de IBG – steeds (veel) lager dan twintig. Dit maakt de tweede norm van artikel 7.57e, eerste lid, relevant, te weten dat in elk geval vijftig procent van de plaatsen vervuld moet kunnen worden door gewogen loting. Zoals ook is uiteengezet in het antwoord op vragen van de leden van de VVD-fractie hecht ik er aan instellingen die dat willen in de gelegenheid te stellen meer dan dertig procent van de plaatsen via decentrale selectie te vervullen, mits aan de norm van vijftig procent van de plaatsen voor gewogen loting wordt voldaan.

Hoe gaat dit laatste nu praktisch in zijn werk, zo begrijp ik de vraag van de leden van de fractie van D66.

Ik stel mij het volgende voor. Instellingen die voor meer dan dertig procent decentrale selectie opteren, maken dit gegeven in het kader van het bekendmakingsvoorschrift tijdig bekend. Daarbij kan – onder voorbehoud – een percentage (bij voorbeeld: veertig) worden genoemd. Wordt voor een maximum aantal plaatsen voor decentrale selectie gekozen, dan kan nog geen percentage of aantal worden genoemd, omdat het feitelijk aantal plaatsen voor decentrale selectie dan nog niet definitief kan vaststaan. Dat is dan immers afhankelijk van het aantal direct geplaatsten. Dat gegeven kan pas bekend worden als alle gegadigden met een hoog cijfergemiddelde hun eindexamen hebben afgerond. In de Regeling aanmelding en loting hoger onderwijs zal ik voorschriften opnemen die gericht zijn op de goede communicatie tussen IBG en instellingen op dit punt. Een en ander maakt voor gegadigden die willen deelnemen aan de decentrale selectie voor de desbetreffende fixusopleiding, geen groot verschil. Zij zijn er in elk geval van op de hoogte dat de instelling een zo ruim mogelijk gebruik van het middel van decentrale selectie wil maken.

De leden van de fractie van D66 vragen waar zij een duidelijke horizonbepaling kunnen aantreffen zoals afgesproken tijdens de behandeling van de onderwijsbegroting.

Tijdens de behandeling van de onderwijsbegroting in november 1998 is in het debat van gedachten gewisseld over een horizonbepaling en daarmee samenhangende onderwerpen als experimenten en evaluatie. Van mijn kant heb ik dit debat afgesloten met de toezegging daar nog eens naar te kijken, daaraan toevoegend dat de experimenteerfase ten minste twee jaar duurt en daarna een evaluatie plaatsvindt. Op een vraag van de leden van de PvdA-fractie in het onderdeel «Algemeen» van deze nota heb ik

uitvoerig uiteengezet hoe ik, in dit verband, tegen een horizonbepaling aankijk. Naar dit antwoord verwijs ik kortheidshalve.

De leden van de fracties van RPF, SGP en GPV wijzen erop dat het gemiddelde eindexamencijfer voor een groot deel bepaald wordt door het niet-centrale schoolonderzoek, waarbij de resultaten per school verschillen. Zij vragen of overwogen is om bij de toewijzing van plaatsen het centrale examen bepalend, dan wel grotendeels bepalend te laten zijn. Deze leden vragen in dit kader ook of niet gevreesd moet worden dat, nu eindcijfers zo bepalend worden voor de toekomst van leerlingen, scholen bij schoolonderzoeken minder streng zullen gaan becijferen.

Het schoolexamen is juist met de invoering van de profielen in het voortgezet onderwijs aan striktere voorwaarden gebonden. Wat het schoolonderzoek behelst, is nauwkeurig omschreven in de nieuwe examenprogramma's. In de schoolonderzoeken zullen dus dezelfde onderdelen getoetst worden door de verschillende scholen. De inspectie ziet op de gang van zaken bij het schoolonderzoek toe en rapporteert daarover in het jaarlijks te verschijnen inspectierapport «Examens getoetst».

In de nieuwe examenprogramma's havo/vwo zijn die onderdelen opgenomen in het schoolonderzoek die zich door hun vorm en aard niet lenen voor het centraal examen zoals onderzoek doen, samenwerken en probleemoplossingsvaardigheden. Bij de totstandkoming van de inrichting van de profielen, de examenprogramma's, en de doorstroomrechten zijn deze onderdelen van wezenlijk belang geacht voor een goede aansluiting met het wetenschappelijk onderwijs. Ik zie dan ook geen aanleiding voor de vrees dat scholen bij schoolonderzoeken minder streng zullen gaan becijferen.

De leden van de fracties van RPF, SGP en GPV vragen om een overzicht van de omvang van de groep met een gemiddeld eindexamencijfer van een 8 of hoger, in de laatste vijf jaar.

Voor de opleiding geneeskunde zijn deze aantallen:

1994/1995	244
1995/1996	315
1996/1997	339
1997/1998	377
1998/1999	402

Ook vragen de leden van de fracties van RPF, SGP en GPV welke gevolgen een sterke toename van het aantal leerlingen met een gemiddeld eindexamencijfer van een acht of hoger zou hebben.

Een sterke toename van deze groep zou slechts veroorzaakt kunnen worden doordat veel grotere aantallen leerlingen een gemiddeld eindexamencijfer van een 8 of hoger behalen. Ik sluit niet uit dat leerlingen die zonder een extra inspanning in staat zijn om een 7,8 of een 7,9 te behalen, zullen pogen om hun gemiddelde eindexamencijfer op ten minste een 8 uit te laten komen, om zo directe toelating te bewerkstelligen. Het is de vraag of dat in grote aantallen het geval zal zijn.

De leden van de fracties van RPF, SGP en GPV menen dat als een groter aantal studenten direct geplaatst wordt, de andere leerlingen steeds minder kans hebben.

Gegeven het beperkte aantal plaatsen dat aan een numerus fixus inherent is, is het onvermijdelijk dat als de ene groep in aantal toeneemt dat ten koste gaat van de kansen van een andere groep. Voor gewogen loting blijft evenwel steeds globaal vijftig procent van het aantal plaatsen beschikbaar. In dit verband verwijs ik ook naar mijn antwoord op een

vraag van de leden van de D66-fractie in het onderdeel «Artikelsgewijs» bij de onderdelen D, E en L.

De leden van de fracties van RPF, SGP en GPV vragen of de zwaarte van het examen, die per jaar verschilt, geen onrechtvaardige uitwerking kan hebben. Het kan voorkomen dat een hele lichter een lager gemiddeld eindexamencijfer heeft dan voorgaande lichten. Is het dan mogelijk om in extreme gevallen het gemiddelde op te hogen, zo vragen deze leden. De Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven centrale examens (CEVO) en het Instituut voor Toetsontwikkeling (Cito) hebben gezamenlijk een nauwkeurig systeem ontwikkeld van normhandhaving, waardoor de zwaarte van het examen van jaar tot jaar zo veel mogelijk gelijk is. Ik acht het niet waarschijnlijk dat zich substantiële fluctuaties zullen voordoen.

De leden van de fracties van RPF, SGP en GPV vragen verder of er aanwijzingen zijn dat er een direct verband bestaat tussen de hoogte van het gemiddeld eindexamencijfer en de snelheid waarmee daarna wordt gestudeerd. In hoeverre, zo vragen deze leden, is het zeker dat het gemiddelde eindexamencijfer een betrouwbare indicator is voor een vlot studietempo.

De commissie Drenth heeft het verband tussen lotingscategorie, slaagkans en studieduur nader laten uitzoeken op basis van actuele gegevens van de IBG. Uit deze studie blijkt dat er een significant verband bestaat tussen lotingscategorie (de hoogte van het cijfer), slaagkans en studieduur. Dit verband is volgens de onderzoekers evenwel niet hoog genoeg om daarmee een exclusief accent op het rendementsargument geheel te rechtvaardigen. Een recent onderzoek (Cohen Schotanus 1998) heeft inmiddels uitgewezen dat studenten met hoge eindexamencijfers minder lang over hun studie geneeskunde doen, meer Engelse tijdschriften lezen, meer publiceren in het Engels en vaker een proefschrift schrijven. Er is derhalve wel degelijk sprake van een klein «winstpercentage» bij hogere cijfers. Zoals ik reeds eerder heb betoogd, is dit evenwel niet de belangrijkste reden waarom in het selectieproces gemiddelde eindexamencijfers worden gehanteerd. De belangrijkste reden voor de zwaardere nadruk op cijfers is dat daarmee relevante prestaties in het voortraject worden beloond en dat daarmee een selectiebeslissing kan worden genomen die meer wordt geaccepteerd dan een beslissing die uitsluitend door het lot wordt ingegeven.

De leden van de fracties van RPF, SGP en GPV vragen of niet is overwogen om het huidige systeem van de gewogen loting gedurende de experimentele fase in stand te houden, zodat studenten met een lager gemiddelde niet kansloos zijn.

Deze leden lijken er van uit te gaan dat aankomende studenten met lagere cijfers in het stelsel van decentrale selectie en in het stelsel van gewogen loting in het geheel geen kansen op toelating meer maken. Hoewel die kansen door de aangepaste wegingsfactoren inderdaad zijn verminderd, acht ik met het huidige voorstel voldoende verzekerd dat een substantieel deel van de plaatsen voor deze categorie gereserveerd blijft. Daarnaast biedt decentrale selectie mogelijkheden om andere dan cijfermatige kwaliteiten in de wegging te betrekken.

Vormgeving decentrale selectie

De leden van de PvdA-fractie informeren ten aanzien van de bevoegdheid van de instellingen zelf de toelatingscriteria in de experimentele fase te bepalen of deze criteria naar mijn mening wel aan bepaalde randvoorwaarden zullen moeten voldoen, en zo ja wat deze randvoorwaarden precies moeten inhouden. Ook informeren zij of er ook controle op die

criteria mogelijk is en of ik voornemens ben die controle ook uit te oefenen, en zo ja op welke manier.

De criteria die de instellingen ten aanzien van decentrale selectie kunnen stellen, zullen naar mijn oordeel aan diverse randvoorwaarden dienen te voldoen. Zo zullen zij niet in strijd mogen zijn met de wet of internationale verdragen en ook zullen de beginselen van behoorlijk bestuur in acht moeten worden genomen. Ten slotte waarborgt de wet dat de criteria tijdig bekend worden gemaakt. De criteria en de toepassing daarvan zijn onderworpen aan rechterlijke toetsing via het college van beroep voor het hoger onderwijs. Daarnaast is de inspectie voor het hoger onderwijs belast met het toezicht op de naleving van wettelijke voorschriften in het hoger onderwijs. De begeleidingscommissie kan bij de bepaling van toelatingscriteria door de instellingen een ondersteunende, adviserende rol en informatieve rol vervullen.

De leden van de VVD-fractie onderschrijven de uitgangspunten van het wetsvoorstel dat voorgaande prestaties nadrukkelijker moeten worden beloond en dat niemand die zich heeft gekwalificeerd bij voorbaat kansloos mag zijn. Zij zouden graag mijn oordeel vernemen of uitbreiding van het percentage plaatsingen door decentrale selectie de beste waarborg is dat niemand die zich gekwalificeerd heeft bij voorbaat kansloos is.

Ik merk hierover op dat decentrale selectie onder bepaalde voorwaarden de beste waarborg kan zijn dat niemand die zich gekwalificeerd heeft bij voorbaat kansloos is. Dat hoeft evenwel niet onder alle omstandigheden het geval te zijn.

Bij decentrale selectie kan de instelling, binnen de wettelijke kaders, selectieve eisen stellen die te maken hebben met onder meer motivatie, inzet of talent, waaraan niet iedereen die zich in het voortgezet onderwijs heeft gekwalificeerd op voorhand zal kunnen voldoen. Decentrale selectie op zichzelf waarborgt derhalve niet automatisch dat iedereen daardoor toelatingkansen heeft. Ik ben van oordeel dat het voorgestelde selectie-systeem, met zijn onderdelen directe plaatsing, gewogen loting en decentrale selectie, als geheel dient te waarborgen dat niemand die zich heeft gekwalificeerd bij voorbaat kansloos is. In het voorgestelde systeem vervult het onderdeel gewogen loting, dat onafhankelijk van specifieke instellingscriteria voor iedere gegadigde twee lotingskansen biedt, in dit opzicht een essentiële functie.

De leden van de VVD-fractie zouden graag ook vernemen of ik mij kan vinden in het idee dat juist decentrale selectie, mede op andere criteria dan eindexamencijfers, gemotiveerde personen de beste kansen biedt om in een later stadium alsnog tot de studie van voorkeur te worden toegelaten. Zo zou in het geval van de opleiding geneeskunde iemand die na het vwo niet in aanmerking komt voor een plaats, deze later alsnog kunnen verkrijgen door een jaar een relevante stage te lopen. Het idee dat decentrale selectie gemotiveerde personen kansen biedt om mede op andere criteria dan eindexamencijfers tot de opleiding van voorkeur te worden toegelaten, juich ik van harte toe, zonder overigens de toepassing alleen tot een later stadium te willen beperken. Ook van aanvang af kan het een middel zijn om gegadigden op basis van andere dan cijfermatige kwaliteiten een kans op toelating te verschaffen.

De leden van de VVD-fractie kunnen zich vinden in het idee alle instellingen die dat wensen decentrale selectie toe te staan en hen ook de ruimte te geven om zelf de criteria vast te stellen. Zij vragen evenwel of een maximum van 30% noodzakelijk en wenselijk is. Volgens hen biedt het regeerakkoord de ruimte om dit percentage te verhogen ten koste van het deel van de plaatsen dat door loting wordt verdeeld.

Een van de belangrijkste uitgangspunten van dit wetsvoorstel, ook onderschreven door de leden van de VVD-fractie, is dat niemand die zich voor het volgen van hoger onderwijs heeft gekwalificeerd bij voorbaat kansloos mag zijn. Decentrale selectie biedt daarvoor, als eerder betoogd, op zichzelf niet automatisch de waarborg. Het onderdeel loting vervult in de toelatingssystematiek een essentiële functie, omdat door het – gedeeltelijk – handhaven van het lotingselement wordt bereikt dat niemand bij voorbaat de kans op toelating wordt ontnomen.

De leden van de VVD-fractie zouden graag vernemen welke mogelijkheden ik zie om te zorgen dat voldoende ervaring kan worden opgedaan met decentrale selectie. Zij vragen of mij bekend is welke instellingen hier toe over zouden willen gaan. Graag zouden deze leden enige waarborg krijgen dat de experimenten met decentrale selectie een reële kans krijgen zich te bewijzen.

Zoals ik eerder heb aangegeven, ben ik van oordeel dat de experimentele fase pas zal kunnen worden geëvalueerd als daadwerkelijk ten minste twee jaar met meerdere opleidingen ervaring is opgedaan. Alle universiteiten met de opleiding geneeskunde hebben zich in het overleg dat ik heb gevoerd naar aanleiding van het wijzigingsvoorstel, gebonden aan het opdoen van ervaring met decentrale selectie voor tien procent van het aantal beschikbare plaatsen per fixusopleiding per instelling voor een experimentele periode van ten minste twee jaar. Daarbij is tevens afgesproken dat het stelsel van decentrale selectie als bovenbedoeld niet eerder dan na ten minste twee jaren wordt geëvalueerd en zonodig aangepast.

Mij is voorts bekend dat de Universiteit Utrecht voor haar opleiding diergeneeskunde de voorkeur heeft voor decentrale selectie met een omvang van zelfs meer dan dertig procent.

De leden van de fractie van de VVD vragen hoe de begeleidingscommissie er uit zal gaan zien die de decentrale selectie zal monitoren? Verder vragen deze leden wat de achtergrond zal zijn van de personen die hierin zitting gaan nemen.

Over de samenstelling en de achtergrond van de begeleidingscommissie is nog nader overleg nodig met de instellingen zodat ik daarover op dit moment geen informatie kan verschaffen.

De leden van de VVD-fractie vragen met betrekking tot de zogenaamde hardheidsclausule een nadere onderbouwing. Zij vragen of de kandidaten die het niet eens zijn met de decentrale toelating in beroep kunnen en of het daarna nog bieden van de mogelijkheid om gebruik te maken van een hardheidsclausule niet dubbelop is. Zou het handhaven van een hardheidsclausule juist niet het systeem van decentrale toelating frustreren, zo vragen deze leden.

Wat betreft de nadere onderbouwing verwijs ik naar de beantwoording van vragen van de leden van de fractie van het CDA over de hardheidsclausule opgenomen in het onderdeel «Artikelsgewijs», bij onderdeel E. Daarin heb ik aangegeven om welke redenen de bestaande hardheidsclausule binnenkort zal moeten vervallen. Een van die redenen is dat ik – met de leden van de VVD-fractie – van mening ben dat een samenloop van de regelingen van de hardheidsclausule en van de decentrale toelating ongewenst is. Dit zou uiteindelijk kunnen leiden tot een stapeling van procedures (tegen beide soorten besluiten staan immers rechtsmiddelen open). Daaraan zijn zowel juridische als bestuurlijke bezwaren verbonden. Het staat bovendien op gespannen voet met een van de doelen van het wetsvoorstel, namelijk het bevorderen van de belangen van aanstaande studenten door het in de tijd beperken van de selectieprocessen bij fixusopleidingen.

De leden van VVD-fractie kunnen de argumentatie volgen inzake de kandidaten met een buitenlands diploma, zo stellen zij. Daaraan koppelen zij de vraag of er nog eisen aan het vakkenpakket kunnen worden gesteld en de vraag of deze groepen gegadigden ook aan decentrale selectie kunnen deelnemen.

Het antwoord op beide vragen luidt bevestigend, doch enige nadere informatie is daarbij van belang.

De vrijstelling van vooropleidingseisen voor een opleiding aan een hogeschool of universiteit voor een Nederlandse of buitenlandse gegadigde die in het bezit is van een ander diploma dan bedoeld in artikel 7.24 van de WHW, is geregeld in artikel 7.28, tweede tot en met vijfde lid, van die wet. Dit artikel geldt onverminderd ook voor de toelating tot fixusopleidingen. Voor het antwoord op de vragen van de leden van de VVD-fractie zijn het derde en vierde lid van artikel 7.28 van belang, alsmede artikel 7.53, zevende lid, van de WHW (laatstgenoemd artikel is gelijk aan artikel 7.57f, eerste lid, van het wetsvoorstel).

Indien voor een opleiding krachtens artikel 7.25 van de WHW nadere vooropleidingseisen zijn vastgesteld, blijkt uit artikel 7.28, derde en vierde lid, dat een «buitenlands» diploma per definitie als deficiënt wordt aangemerkt. Toelating tot de examens (derde lid) of toelating tot de opleiding zelf (vierde lid) wordt afhankelijk gesteld van een door het instellingsbestuur in te stellen «aanvullend onderzoek». Voor fixusopleidingen komt hier het recente voorschrift van artikel 7.53, zevende lid, van de WHW bij. Die bepaling houdt – onder meer – in dat gegadigden met een buitenlands diploma pas aan de selectieprocedure kunnen deelnemen als ten genoegen van de IBG is aangetoond dat aan de nadere vooropleidingseisen is voldaan. Dit betekent dat het aanvullend onderzoek door de instelling moet zijn voltooid en tot de conclusie heeft geleid dat betrokkene wat de instelling betreft kan worden toegelaten. Een bezitter van een buitenlands diploma die dit aanvullend onderzoek met goed gevolg heeft ondergaan kan dus meeloten en zich tevens aanmelden voor deelname aan decentrale selectie. Het ligt voor de hand – overigens zonder dat het wetsvoorstel die eis stelt – dat betrokkene bij de aanmelding voor decentrale selectie opteert voor de instelling die ook zijn aanvullend onderzoek heeft uitgevoerd.

De leden van de VVD-fractie vragen waarom en op grond van welke selectiecriteria naast de normale procedure een aparte reservering en selectie van plaatsen voor rijksgenoten plaatsvindt.

De mogelijkheid om naast de normale lotingsmogelijkheid een beperkt aantal plaatsen te reserveren voor rijksgenoten bestaat al sinds jaar en dag. Aangezien op de Nederlandse Antillen en Aruba slechts een beperkt aantal opleidingen wordt verzorgd op het niveau van het hoger onderwijs, dient de Nederlandse regering er voor zorg te dragen dat de Nederlandse Antillen en Aruba over voldoende hoog opgeleiden kunnen beschikken. Het advies van de commissie Drenth om voor rijksgenoten buiten de loting om plaatsen te blijven reserveren heb ik overgenomen. De omvang van die plaatsen wordt bij nadere regeling bepaald, evenals de wijze van selectie daarvoor. Wat betreft het maximaal beschikbaar te stellen plaatsen voor rijksgenoten in het wetenschappelijk en hoger beroepsonderwijs wil ik blijven uitgaan van de bestaande 20 plaatsen in totaal per sector. Wel wordt in de procedure een andere wijze van selectie voorgesteld van gegadigden die door de Nederlandse Antillen en Aruba voor deze plaatsen in aanmerking worden gebracht. Deze gegadigden zullen in de toekomst worden geselecteerd op basis van advies van een commissie uit de instellingen voor hoger onderwijs. De nadere regeling van de door deze commissie te hanteren procedures en criteria vormt nog onderwerp van beraad en zal worden neergelegd in de Regeling aanmelding en loting hoger onderwijs.

Het verheugt mij dat de leden van de VVD-fractie kunnen instemmen met de keuze om het element directe toelating op zo kort mogelijke termijn in te voeren. Het lijkt mij dat de discussie over het selectiestelsel bij fixusopleidingen bij scholieren in Nederland op dit punt verwachtingen van de wetgever heeft geschapen.

De leden van de fractie van het CDA vragen wat de onderwijsinstellingen in het hbo en het wo en wat de studenten en aankomende studenten van het nu voorliggende gewijzigde wijzigingsvoorstel vinden. Zoals ik in de toelichting bij de nota van wijziging al aangaf, bestaat er draagvlak voor dit voorstel. Dat bleek uit het voorbereidend overleg dat ik naar aanleiding van het wijzigingsvoorstel met de instellingen voerde. In beginsel hebben zowel de hogescholen als de universiteiten zich positief uitgelaten over directe plaatsing van studenten met een 8 of hoger en over de decentrale selectie. Wel gaven zij aan enige reserves te hebben bij de uitvoering van decentrale selectie. Hierover zijn gesprekken gevoerd. De universiteiten hebben zich inmiddels uitgesproken voor een gezamenlijke deelname aan decentrale experimenten voor tien procent van de beschikbare plaatsen bij de opleidingen geneeskunde en tandheelkunde. Bij de opleiding diergeneeskunde zou men graag over de mogelijkheid beschikken meer dan dertig procent van de studenten via decentrale selectie toe te laten. De universiteiten hebben voorts aangedrongen op een beroepsmogelijkheid met zo weinig mogelijk administratieve belasting.

De hogescholen, die aanvankelijk aandrongen op de mogelijkheid voor een pilot met volledige decentrale selectie op basis van instellingscriteria bij een of meer hbo-opleidingen, kunnen zich vinden in de 30% van het nu voorliggende voorstel.

De Studentenbonden ISO en LSVb, waarin zowel studenten uit het wo als het hbo zijn vertegenwoordigd, hebben met name problemen met het gebruik van eindexamencijfers als selectiemiddel. Beide hopen dan ook dat de instellingen bij decentrale selectie gebruik maken van andere criteria. Aangaande het oordeel van aankomende studenten over het wijzigingsvoorstel beschik ik niet over gegevens.

De leden van de fractie van het CDA vragen waarom voor een evaluatie-termijn van twee jaar is gekozen. Zij vragen naar verduidelijking van de wijze waarop evaluatie wordt vormgegeven, de criteria die daarbij een rol spelen, en de invulling daarvan. Ten slotte vragen zij of kan worden aangegeven bij welke uitkomsten/waarden van deze criteria de regering zal voorstellen om decentrale selectie uit te breiden, gelijk te houden dan wel te beperken.

Voor de evaluatie van de decentrale selectie acht ik een periode van ten minste twee noodzakelijk, waarin er wel met meerdere opleidingen en meerdere instellingen, zowel in het wo als het hbo, ervaring moet zijn opgedaan. De evaluatie zal gericht zijn op het verkrijgen van inzicht in de diverse vormen van decentrale selectie en de wenselijkheid van deze vormen. Daarbij zullen ook conclusies getrokken over de omvang van het decentrale deel, waarbij in principe zowel geheel terug kan worden gegaan naar een centrale aanpak als zelfs een geheel centraal systeem mogelijk is. Uiteraard behoren ook allerlei tussenvormen tussen deze beide uitersten tot de mogelijkheden. In de komende periode ga ik de wijze van evalueren met de instellingen uitwerken. Daarbij zal ook bekeken worden wie de evaluatie zal uitvoeren.

De begeleidingscommissie zal vanaf het begin als centraal orgaan voor expertise, voorbereidend werk verrichten. Daarbij denk ik met name aan het verzamelen van informatie over de verschillende decentrale selectievormen door middel van monitoring.

De leden van de CDA-fractie vragen of de evaluatie na de experimentele fase ook zal kunnen leiden tot het door de leden van die fractie gewenste model dat de onderwijsinstelling kan kiezen tussen hetzij centraal vastgestelde toelating hetzij toelating volledig door de instelling zelf. De experimentele fase is er op gericht dat ervaring wordt opgedaan met diverse vormen van decentrale selectie. Ik sluit niet op voorhand uit dat er na afloop van het experiment een reële mogelijkheid zal blijken te bestaan voor volledige decentrale selectie al dan niet in een of meer sectoren van het hoger onderwijs.

Evenmin kan worden uitgesloten dat de evaluatie er toe zal leiden dat het experiment met decentrale selectie op zichzelf als minder geslaagd moet worden beschouwd. In het facultatieve karakter van de decentrale selectie ligt, ook nu reeds, besloten dat een instelling voor volledig centrale selectie kan kiezen. Maakt een instelling van de bevoegdheid tot decentrale selectie geen gebruik, dan vallen de «decentrale plaatsen» toe aan de ruimte voor gewogen loting. Zoals bekend hebben de universiteiten in het overleg over decentrale selectie een afspraak gemaakt die inhoudt dat zij voor geneeskunde en tandheelkunde ten minste twee jaar ervaring zullen opdoen met tien procent van de voor de opleidingen beschikbare plaatsen.

De leden van de fractie van D66 zijn van mening dat het goed zou zijn als gedurende de experimenteerperiode verschillende soorten experimenten een kans zouden krijgen. Niet alleen verschillend voor wat betreft de percentages decentrale toelating maar ook voor wat betreft de gekozen methodes om tot decentrale toelating te komen. Omdat deze leden evenals de Stichting Lotgenoten van mening zijn dat scholieren zoveel mogelijk invloed moeten kunnen uitoefenen op hun eigen toekomst, denken deze leden hierbij onder andere ook aan een SAT toets, ACT toets of experimenten met een Advanced Placement programma. De leden van de fractie van D66 wijzen vervolgens op het inspectierapport «Examens 1998 getoetst» en vragen of ik bereid ben om aan enkele universiteiten en hogescholen te vragen bij decentrale toelating te gebruiken te maken van een of meer van de genoemde toetsen, eventueel in combinatie met een aanvullend interview of sollicitatiebrief.

Ik stel voorop dat ik de mening van de leden van fractie van D66 deel dat het goed zou zijn als gedurende de experimenteerperiode verschillende experimenten een kans zouden krijgen en dan niet alleen verschillend voor wat betreft de percentages voor decentrale selectie, maar ook wat betreft de methodes om tot decentrale selectie te komen. Ik acht het evenwel noodzakelijk dat de instellingen met name tijdens de experimentele periode over de nodige vrijheid beschikken ten aanzien van de invulling daarvan. Die vrijheid heeft betrekking op de selectiecriteria en – binnen de gedefinieerde experimenteerruimte – op het aantal opleidingsplaatsen. Binnen die ruimte moeten zij de vrijheid hebben om ervaring op te doen op het gebied van decentrale selectie via experimenten op basis van onder meer inzet, motivatie en talent, waaraan zij naar eigen inzicht vormgeven. Ik acht het niet in overeenstemming met het hier gekozen uitgangspunt om vooraf en van bovenaf de te kiezen decentrale selectiemethodiek te beïnvloeden. Daarvoor is naar mijn mening ook geen aanleiding. In het meergenoemde overleg hebben de universiteiten bewust aangedrongen op ruimte voor specifieke invulling per instelling.

De leden van fractie van D66 wijzen erop dat evaluatie na twee jaar hen rijkelijk vroeg voor komt. Zij vragen zich af of het om goed zicht te krijgen op de werking niet de voorkeur verdient om de experimenten zeker drie jaar een kans te geven.

Ik onderschrijf de mening dat er voldoende tijd genomen moet worden om ervaring op te doen met diverse vormen van decentrale selectie. Ik ben van oordeel dat de experimentele fase pas zal kunnen worden

geëvalueerd als daadwerkelijk ten minste twee jaar met verschillende opleidingen van meerdere instellingen in wo en hbo ervaring is opgedaan. Ik verwijs ook naar mijn antwoord op een soortgelijke eerdere vraag van de leden van de VVD-fractie in het onderdeel «Uitwerking regeerakkoord».

De leden van de D66-fractie zijn van mening dat de wens om meer dan twee keer mee te loten ook uiting geeft aan uitzonderlijke motivatie en zijn derhalve geneigd deze beperking overbodig of op zijn minst te beperkt te vinden. Zij vragen mijn reactie hierop.

Sommigen zien gestaag volhouden als een teken van uitzonderlijke motivatie, anderen wijzen op een fixatie die een realistische studie- en beroepskeuze in de weg kan staan. Het onbeperkt laten meedoen van volhouders heeft naar mijn oordeel belangrijke en overwegende bezwaren voor de toelatingssystematiek, voor anderen en niet in de laatste plaats de betrokkene zelf. Ik onderschrijf daarmee de opvatting van de commissie Drenth die er op heeft gewezen dat onbeperkte deelname de kansen verkleint van toekomstige generaties, «blijvers» aantrekt en het stuwmeer van gegadigden vergroot. Ook verhoogt het de gemiddelde leeftijd van aankomende studenten en leidt het vaak tot ongewenste inschrijving bij parkeerstudies. Voor de betrokkene zelf kan het leiden tot cumulerende frustratie en tot blokkering van een realistische studie- en beroepsoriëntatie in een stadium waarop omzwaaien nog tot de mogelijkheden behoort.

De leden van de fractie van D66 vinden het van groot belang dat de hardheidsclausule in ieder geval blijft gehandhaafd totdat de evaluatie van het nieuwe selectiesysteem is afgerond.

Van de opvatting van deze leden neem ik goede nota. Ik meen evenwel dat de toepassing van de bestaande hardheidsclausule zich niet verdraagt met het voorstel om het aantal kansen op selectie te beperken en in elk geval niet met het element van decentrale selectie, ook niet in de experimentele fase. In feite zou handhaving van de hardheidsclausule dan namelijk betekenen dat de IBG wordt uitgenodigd het «beter te doen» dan de instellingen of zelfs beter te doen dan de rechter in situaties waarin op een afwijzing bij decentrale selectie beroep is ingesteld. Dat komt neer op omkering van het streven naar versterking van instellingsautonomie. De leden van de fractie van D66 verwijs ik ook naar mijn antwoord op vragen over de hardheidsclausule van de leden van de fracties van het CDA, de VVD en GroenLinks elders in deze nota.

De leden van de fractie van D66 vragen zich af of ik kan bevorderen dat de instellingen in onderling overleg verschillende experimenten opzetten. Ik onderschrijf de mening van de leden van de D66-fractie dat het goed zou zijn als gedurende de experimenteerperiode verschillende soorten experimenten een kans zouden krijgen. Ik acht het daarnaast noodzakelijk dat de instellingen met name tijdens de experimentele periode over de nodige vrijheid beschikken ten aanzien van de invulling daarvan. Zij moeten de vrijheid hebben om ervaring op te doen op het gebied van decentrale selectie via experimenten op basis van onder meer inzet, motivatie en talent, waaraan zij naar eigen inzicht vormgeven. In het meergenoemde overleg hebben de universiteiten zelf bewust aangedrongen op ruimte voor specifieke invulling per instelling.

De leden van de fractie van D66 vragen in hoeverre voorselectie, toegepast door instellingen voor hoger onderwijs, indruist tegen de afspraken zoals die zijn gemaakt voor de vrije ruimte van de tweede fase. De doorstroming van voortgezet naar wetenschappelijk onderwijs is met de invoering van de profielen nauwkeurig geregeld.

De leerling kiest een van de vier profielen en een of meer vakken in het vrije deel, die tezamen recht op inschrijving geven in bepaalde opleidingen in het hoger onderwijs.

Op basis van de gemaakte keuzen kan de leerling vervolgens deelnemen aan de selectie bij fixusopleidingen.

De instellingen hebben in de experimentele fase de vrijheid criteria te formuleren waaraan moet worden voldaan wil men in aanmerking komen voor decentrale plaatsing. De criteria mogen niet in strijd zijn met wetten of internationale verdragen en dienen met de vereiste zorgvuldigheid te worden toegepast. Deze criteria zullen een relatie hebben met de opleiding of de aansluitende beroepsuitoefening. Ik sluit niet uit dat instellingen zullen aangeven dat zij inzet en motivatie zullen toetsen aan keuzen die worden gemaakt in het kader van het vrije deel van het profiel. Daarbij moeten zij in de gaten houden dat het vrije deel van een profiel voor een beperkt gedeelte moet worden besteed aan één of meer examenonderdelen. De rest van het vrije deel is evenwel «geheel vrij» en kan eventueel besteed worden aan relevante ervaringen voor de vervolgstudie.

De leden van de fractie van D66 vragen wanneer ten aanzien van de opleidingen geneeskunde en tandheelkunde afspraken zijn gemaakt voor de invulling van voorlopig 10% van de opleidingsplaatsen en of de gesprekspartners op de hoogte waren van de nieuwe richtlijnen. Deze leden achten geneeskunde en tandheelkunde bij uitstek geschikt om te experimenteren met een aangepaste vorm van de MCAT.

Met de universiteiten is overlegd over de wijzigingsvoorstellen die zijn vervat in de nota van wijziging op 2 november 1998. Voor de conclusies van dat overleg verwijs ik naar het antwoord op een vraag terzake van de leden van de CDA-fractie eerder in dit onderdeel van deze nota.

Als eerder betoogd beschikken de instellingen met name tijdens de experimentele periode over de nodige vrijheid ervaring op te doen met toelatingsvormen op basis van onder meer inzet, motivatie en talent, waaraan zij naar eigen inzicht vormgeven. De keuze voor een bepaalde toelatingsvorm is aan de instelling. Zij hebben uiteraard de vrijheid de door de leden van de D66-fractie genoemde SAT-toets, ACT toets of experimenten met een Advanced Placement programma dan wel aangepaste vormen van de MCAT in hun beschouwingen te betrekken en daarvoor zonodig te opteren.

De leden van de fractie van D66 zouden wel een globaal landelijk toetsingskader willen zien voor de decentrale criteria. Zij achten het essentieel om termijnen goed af te spreken en criteria ruim van tevoren bekend te maken.

Overeenkomstig de wijzigingsvoorstellen zoals vervat in de nota van wijziging krijgen de instellingen gedurende de experimentele fase de mogelijkheid om gedurende enige jaren ervaring op te doen diverse vormen van decentrale selectie. Dat zij daarbij vrij zijn in de keuze van toelatingsvormen en -criteria betekent niet dat zij zich niet hebben te houden aan kaders en uitgangspunten die worden gevormd door de in Nederland vigerende wetgeving. Zo zullen zij zich hebben te houden aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, de wet, de Grondwet en internationale verdragen. Hun besluiten zullen toetsing van de rechter moeten kunnen doorstaan.

Naar aanleiding van een vraag van de Raad van State heb ik eerder aangegeven het niet wenselijk te vinden om daarnaast bij wet vast te leggen dat de aan te leggen criteria een aantoonbaar verband moeten hebben met karakteristieken van de opleiding of de daarop aansluitende beroepsuitoefening, dan wel beide. Juist in de experimentele periode zullen de instellingen willen zoeken naar goede verbanden tussen selectiecriteria en de genoemde karakteristieken. Wel beveel ik het advies

van de Onderwijsraad over decentrale toelating aan in de aandacht van de instellingen. De Raad heeft in zijn advies een onderbouwd uitgangspunt voor decentrale criteria geformuleerd.

De leden van de fractie van GroenLinks dringen aan op een ruim mandaat voor de begeleidingscommissie en op deelname van voldoende studenten en onafhankelijke deskundigen aan de commissie.

Ik verwijs hiervoor naar mijn antwoord op een soortgelijke vraag van de leden van de VVD-fractie, opgenomen in het onderdeel «Vormgeving decentrale selectie».

De leden van de fractie van GroenLinks merken op dat het niet de bedoeling kan zijn om ook in de decentrale toelating cijfers weer een rol te laten spelen. De genoemde commissie zou daar naar hun mening op moeten toezien.

Mijn voorkeur gaat er duidelijk naar uit dat bij decentrale selectie andere dan cijfermatige criteria worden gehanteerd. Het gebruik van deze andere factoren door de instellingen zal ik dan ook zeker toejuichen.

De leden van de fractie van GroenLinks die vragen stellen over het gekozen maximumpercentage voor decentrale selectie en de mogelijkheid voor instellingen om onder bepaalde omstandigheden een nog hoger percentage daartoe aan te wenden, verwijs ik naar mijn uiteenzettingen op vragen van de leden van de fracties van de PvdA, het CDA, de VVD en D66 eerder in dit onderdeel van deze nota.

De leden van de fracties van RPF, SGP en GPV merken op dat de instellingen maximale ruimte wordt gegeven om op basis van cijfers te selecteren. Waarom, zo vragen deze leden, is niet bepaald dat gesprekken moeten plaatsvinden waarin gevraagd wordt naar de motivatie van kandidaten.

Het van bovenaf bepalen dat gesprekken moeten plaatsvinden om de motivatie van aanstaande studenten te bepalen lijkt mij niet in overeenstemming met het experimentele karakter van de decentrale selectie en lijkt voorts niet bevorderlijk voor het bereiken van een diversiteit aan toelatingssystemen. Daarvoor is vooral nodig dat instellingen in vrijheid ervaring kunnen opdoen met diverse toelatingssystemen.

De leden van de fracties van RPF, SGP en GPV die vragen stellen over het gekozen maximumpercentage voor decentrale selectie en de mogelijkheid voor instellingen om onder bepaalde omstandigheden een nog hoger percentage daartoe aan te wenden, verwijs ik naar mijn uiteenzettingen op vragen van de leden van de fracties van de PvdA, het CDA, de VVD en D66 hiervoor.

De leden van de fracties van RPF, SGP en GPV vragen of het van belang is dat alle instellingen meedoen met het systeem van decentrale toelating en of niet te verwachten valt dat als maar een enkele instelling zelf selecteert, deze instellingen te maken krijgen met een enorme administratieve belasting?

Het voorstel geeft de instellingen de vrijheid individueel te beslissen of zij al dan niet meedoen aan decentrale selectie en welke criteria zij daarbij zullen hanteren. Dat neemt niet weg dat zij kunnen beslissen voor een deel daarvan gezamenlijk op te trekken. De universiteiten hebben het voornemen daartoe ook kenbaar gemaakt. In het overleg hebben zij aangegeven dat zij er de voorkeur aan geven om in de experimentele fase gezamenlijk op te trekken door per instelling 10 procent van het aantal beschikbare opleidingsplaatsen per fixusopleiding per instelling te bestemmen voor decentrale selectie. De medische faculteiten hebben voorts laten weten dat zijn in samenspraak met de opleidingen tandheel-

kunde en diergeneeskunde voorstellen willen ontwikkelen voor de selectiecriteria. Daarbij zal ruimte bestaan voor specifieke invulling per instelling.

De leden van de fracties van RPF, SGP en GPV zijn van mening dat de door de instellingen gehanteerde criteria helder omschreven moeten zijn en ruimschoots van tevoren bekend moeten zijn. Zij vragen op welke manier hier handen en voeten aan wordt gegeven.

Ik onderschrijf de mening van deze leden dat de criteria helder omschreven moeten zijn en tijdig bekend moeten zijn. Hier is naar mijn mening een belangwekkende taak weggelegd voor de instellingen die ik elders in deze nota heb geattendeerd op het advies van de Onderwijsraad over decentrale toelating. In de ondersteunende sfeer kan ook de begeleidingscommissie een rol spelen. De eis van tijdigheid is neergelegd in het voorgestelde artikel 7.57e. Een heldere omschrijving van de criteria is van groot belang voor de gegadigden die een keuze moeten maken uit de instellingen die decentrale toelating mogelijk maken. Die heldere omschrijving is vanzelfsprekend evenzeer in het belang van de instellingen die daardoor de uitvoeringslasten kunnen beperken (zo min mogelijk aanvragen van gegadigden waarvan het «profiel» niet bij de selectiecriteria past, geen onnodige bezwaar- en beroepsprocedures als al op voorhand duidelijk is dat die geen redelijke kans van slagen hebben).

De leden van de fracties van RPF, SGP en GPV vragen waarom de mogelijkheden voor de minister om decentrale toelating te beperken, is geschrapt. Deze leden wijzen erop dat de minister als het goed gaat geen gebruik hoeft te maken van een dergelijke mogelijkheid maar dat zo'n bepaling onontbeerlijk is in het geval er sprake is van onrechtvaardige selectie.

Bij de vormgeving van decentrale selectie heb ik mij op deze vraag bezonnen. Mijn conclusie daarbij is dat het noodzakelijk is om de decentrale selectie met zorgvuldigheidseisen te omgeven, maar dat daarvoor een in de wet vastgelegde ministeriële bemoeienis geen voorwaarde is. Zoals ik heb aangegeven in de toelichting bij de nota van wijziging, zullen de bij de decentrale selectie te stellen criteria moeten voldoen aan beginselen van behoorlijk bestuur. Daarbij wijs ik erop dat de toepassing daarvan voorwerp kan zijn rechterlijke toetsing door het college van beroep voor het hoger onderwijs. Ik ben ervan overtuigd dat juist de grote waarde die in maatschappelijk opzicht wordt toegekend aan toelating tot een fixusopleiding voor de instellingen aanleiding zal zijn tot het ontwerpen van een zo zorgvuldig mogelijk selectiebeleid. Desgewenst kunnen de instellingen zich laten assisteren en adviseren over de te hanteren criteria door de begeleidingscommissie, die onder meer tot taak heeft om de decentrale selectie te monitoren.

Ten slotte vragen de leden van de fracties van RPF, SGP en GPV op welke manier geëvalueerd wordt. Zal de begeleidingscommissie rapporteren of evalueert de inspectie en welke criteria worden daarbij gehanteerd, zo vragen deze leden.

De evaluatie zal gericht zijn op het verkrijgen van inzicht in de verschillende vormen van decentrale selectie en de wenselijkheid van deze vormen. De criteria zullen daarop worden gericht. Daarbij zullen conclusies getrokken worden over het decentrale deel, waarbij in principe geheel terug kan worden gegaan naar een centrale aanpak, overgegaan kan worden op een decentraal systeem, dan wel alle vormen die daartussen denkbaar zijn. Ik ga er overigens niet op voorhand van uit dat decentrale selectie helemaal zal verdwijnen uit de toelating tot fixusopleidingen. In de komende periode ga ik de wijze van evalueren met de instellingen uitwerken. Daarbij zal ook bekeken worden wie de evaluatie zal uitvoeren. De begeleidingscommissie zal vanaf het begin, als centraal

orgaan voor expertise, voorbereidend werk verrichten. Daarbij denk ik met name aan het verzamelen van informatie over de verschillende vormen door middel van monitoring.

ARTIKELSGEWIJS

Artikel I

Onderdelen D, E en L

De leden van de fractie van D66 vragen om een overzicht van het aantal extra studenten met een 8 of hoger die reeds eerder hebben meegeloot maar zijn uitgeloot, die alsnog in het studiejaar 1999/2000 voor directe plaatsing in aanmerking komen.

Absolute zekerheid over het gevraagde aantal kan ik niet geven. Wel is een indicatie te ontleen aan gegevens uit het verleden.

Het aantal studenten met een acht of hoger dat niet is geplaatst bedroeg in de jaren:

1992/1993	16
1993/1994	50
1994/1995	70
1995/1996	111
1996/1997	134
1997/1998	162
1998/1999	159
daarvan werden 2 maal of meer uitgeloot:	
1992/1993	1
1993/1994	6
1994/1995	11
1995/1996	22
1996/1997	33
1997/1998	42
1998/1999	51
<hr/>	
totaal	166

bron: IBG.

Uit deze gegevens blijkt dat niet iedere gegadigde een tweede keer (of meer keren) meeloot. De gepresenteerde aantallen bevatten dubbeltellingen in verband met een derde, vierde of volgende keer meeloten. Naar schatting zal het aantal direct te plaatsen gegadigden vanuit «oude» jaren 100 tot 150 personen omvatten.

Heeft extra toestroom van studenten met een gemiddelde van een 8 of hoger gevolgen voor de beschikbare plaatsen bij de numerus-fixusopleidingen en voor het percentage van de gewogen loting, willen de leden van de fractie van D66 ook weten.

Het aantal plaatsen bij de fixusopleidingen wordt niet verhoogd om de aangeduide extra instroom op te vangen. Maar omdat decentrale toelating pas een jaar later in werking treedt, kan het aantal gegadigden met een acht of hoger naar verwachting zonder problemen worden geplaatst. Het aantal geplaatsten met een acht of hoger zou wellicht ook daarna nog kunnen toenemen als gevolg een meer prestatiegericht streven naar hoge eindexamencijfers. Op de ontwikkeling daarvan is op dit moment evenwel nog geen duidelijk zicht, temeer omdat ook de effecten van de profielwetgeving voor het voortgezet onderwijs naar verwachting een rol zullen meespelen. Op dit moment zijn de gevolgen van een extra beslag van de gegadigden die direct worden geplaatst theoretisch. Het relatief hoge percentage van gegadigden met een acht en hoger concentreert zich met name bij geneeskunde. De universiteiten

hebben zich ten aanzien van geneeskunde en tandheelkunde verbonden om gedurende een periode van ten minste twee jaar niet meer dan 10% decentraal toe te laten, terwijl de regelingen voor decentrale toelating ook pas later in werking treden. Het probleem zal zich derhalve op korte termijn niet voordoen. De aansluitende evaluatie verschaft ruimte om te bezien of een wijziging in dit opzicht geboden is.

Onderdeel E

De leden van de fractie van het CDA vragen in welke gevallen er een beroep kan worden gedaan op de hardheidsclausule van lid 4 van onderdeel E (bedoeld zal zijn artikel 7.57c, vierde lid). In hoeverre verandert de aard van de hardheidsclausule nu de onderwijsinstellingen zelf studenten mogen selecteren, vragen deze leden. Voorts vragen deze leden toelichting op de brief van 23 november 1998 waarin wordt gesteld dat door het wetsvoorstel de zogenaamde hardheidsclausule op termijn zal vervallen.

In het bij nota van wijziging voorgestelde vierde lid van artikel 7.57c is de nog bestaande hardheidsclausule opnieuw opgenomen, omdat voor het komende studiejaar nog niet alle elementen van het wetsvoorstel (waaronder de decentrale selectie) in werking zijn getreden. Echter, het wetsvoorstel voorziet erin dat artikel 7.57c, vierde lid, vervalt op 1 januari 2000 (artikel II, onderdeel B, punt 4 van de nota van wijziging). Daar zijn verschillende redenen voor.

In de eerste plaats wijs ik erop dat het wetsvoorstel onder meer beoogt een einde te maken aan de bestaande praktijk waarin gegadigden een aantal jaren aan de lotingsprocedure deelnemen, door het beperken van het aantal lotingskansen tot twee. Daarmee ontvalt feitelijk nagenoeg geheel de grond aan de huidige praktijk van honorering van verzoeken om de hardheidsclausule toe te passen. De huidige praktijk betreft namelijk vooral gevallen van personen die al een aantal keren uitgeloot zijn.

In de tweede plaats introduceert het wetsvoorstel door de drieslag (directe plaatsing, loting en decentrale toelating) een fijnmaziger stelsel dan het huidige. Tegen deze achtergrond zie ik geen redenen om in de toekomst een hardheidsclausule in de wet te handhaven. Dit zou in de praktijk kunnen leiden tot een dermate stapeling van procedures dat dit de transparantie van het stelsel niet ten goede komt. Ik ben wel van oordeel dat het continueren van deze clausule redelijk is tot het moment dat de genoemde drieslag ook daadwerkelijk bestaat. Daarom is in het wetsvoorstel de koppeling opgenomen dat op het moment dat de regeling voor de decentrale selectie in werking treedt, de hardheidsclausule uit de wet wordt geschrapt.

Ten slotte wijs ik er in dit verband op dat de instellingen in het kader van decentrale selectie gevallen van kennelijke hardheid als selectie criterium kunnen opnemen.

Onderdelen G en H

Op de suggestie van de leden van de PvdA-fractie om het maximumpercentage voor de ruimte voor decentrale selectie niet in de wet op te nemen, doch bij ministeriële regeling vast te stellen is hiervoor in het onderdeel «Uitwerking regeerakkoord» naar aanleiding van een vraag van die leden reeds ingegaan.

De mogelijkheid voor instellingen om onder bepaalde omstandigheden nog boven dat maximum van dertig procent decentraal te selecteren zou ik ongaarne missen, omdat de bepaling is opgenomen op het uitdrukkelijk verzoek van sommige hogeschole en de faculteit diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht. Instellingen die op een dergelijk ruime schaal van decentrale selectie gebruik willen maken, leveren een waardevolle bijdrage aan het experiment. Voor onduidelijkheid in de regelgeving

behoeft naar mijn mening niet te worden gevreesd. Wel moeten de instellingen die hiervan gebruik willen maken, en de IBG zorgvuldig opereren. Het is namelijk pas in een laat stadium van de procedure bekend hoeveel gegadigden voor de desbetreffende opleiding een gemiddeld eindexamencijfer van 8 of hoger hebben gescoord. Dat aantal bepaalt de marge voor decentrale toelating, omdat – op grond van de aan artikel 7.57e, eerste lid, toegevoegde volzin – in dergelijke gevallen steeds moet zijn gewaarborgd dat de helft van de plaatsen via gewogen loting moeten worden vervuld. In de Regeling aanmelding en loting hoger onderwijs zal in elk geval worden geregeld hoe instellingen op de kortst mogelijke termijn op de hoogte worden gesteld van de «marge».

De leden van de CDA-fractie constateren dat de richtlijn is: maximaal 30% van de toe te laten studenten wordt door de instellingen zelf geselecteerd. Zij vragen waarom is gekozen voor 30% en niet voor een hoger of lager percentage.

Aanstaande studenten met een gemiddeld eindexamencijfer lager dan 8 en zonder bijzondere kwalificaties mogen niet bij voorbaat kansloos zijn om toegelaten te worden tot een fixusopleiding.

Met de keuze voor maximaal 30% van de beschikbare plaatsen per opleiding acht ik een evenwichtige afweging gemaakt. Die afweging betreft enerzijds de belangen van degenen die op loting zijn aangewezen en voor wie, omdat het de grootste groep van gegadigden betreft, is uitgegaan van de helft van het aantal plaatsen, en anderzijds de ruimte die door de directe plaatsing van degenen met een gemiddeld eindexamen van acht of hoger wordt ingenomen en die bij geneeskunde ongeveer 20% beslaat.

De leden van de CDA-fractie vragen in het verband van de voorgestelde tekst van artikel 7.57e, eerste lid, of directe plaatsing naar het oordeel van de regering niet als een onderdeel van de gewogen loting moet worden beschouwd.

Directe plaatsing maakt geen deel uit van gewogen loting, wel van de «selectieprocedure». Reeds uit de begripsomschrijving van de «lotingsprocedure» in artikel 7.57a, derde lid, onder b, blijkt dat het element directe plaatsing los moet worden gezien van de loting. Directe plaatsing is volgens het wetsvoorstel een «wijze van selectie» voor fixusopleidingen naast gewogen loting en decentrale selectie. Overigens bleek mij naar aanleiding van de vraag van deze leden dat de bedoelde begripsomschrijving ten onrechte niet is betrokken bij de tijdelijke verlettering van artikel 7.57b, tweede lid, volgens de nota van wijziging. Bij een bij deze nota naar aanleiding van het verslag gevoegde tweede nota van wijziging zal ik deze omissie technisch herstellen.

De leden van de CDA-fractie vragen waarom ervoor is gekozen het percentage van dertig procent (als maximum van het aantal opleidingsplaatsen van een fixusopleiding dat door decentrale selectie kan worden vervuld) in de wet op te nemen en niet wordt volstaan met vaststelling van dit maximum bij ministeriële regeling. Zij vragen voorts hoe dit recht doet aan het experimentele karakter van het voorstel en welke andere juridische vormgeving kan worden gekozen om op een meer flexibele wijze veranderingen te kunnen aanbrengen.

Dezelfde vraag is hiervoor gesteld door de leden van de PvdA-fractie. Ik verwijs de leden van de CDA-fractie naar mijn antwoord aldaar.

De leden van de fractie van het CDA vragen in relatie tot opmerkingen tijdens de begrotingsbehandeling inzake de vrijheid van instellingen om selectiecriteria al dan niet volledig zelf te bepalen, of de keuzevrijheid van de instellingen ten aanzien van de selectiecriteria tevens inhoudt dat cijfers bij de decentrale selectie nogmaals een rol kunnen spelen. Of is, zo

vragen deze leden, de regering van mening dat dit element reeds voldoende tot uiting is gekomen doordat ongeveer 70% van de eerstejaars op basis van cijfers wordt toegelaten?

Op basis van het regeerakkoord wordt thans een experimenteel traject gestart, waarin de instellingen gedurende enige jaren ervaring kunnen opdoen met diverse vormen van decentrale selectie. Het gebruik van cijfers daarbij heeft niet mijn voorkeur. Ik merk op dat juist decentrale selectie belangrijke mogelijkheden biedt om juist andere dan cijfermatige criteria aan bod te laten komen, en het gebruik daarvan door de instellingen zal ik zeker toejuichen. Ik verwijs hiervoor ook naar mijn antwoord op een soortgelijke vraag van de leden van de PvdA-fractie in het onderdeel «Inleiding».

De leden van de fractie van het CDA vragen op welk moment de instellingen de criteria bekend moeten maken, gegeven het in de toelichting genoemde uitgangspunt «dat studenten (...) hun eigen toelatingskansen moeten kunnen beïnvloeden».

Selectiecriteria kunnen per instelling verschillen. Het is van belang dat aankomende studenten zich tijdig op dit aanbod kunnen oriënteren, zodat zij kunnen zien bij welke criteria zij de beste toelatingskansen hebben. De instellingen zullen die criteria op een zodanig moment bekend moeten maken dat aanstaande studenten zich voor de aanvang van de decentrale selectieprocedure voldoende op die criteria kunnen oriënteren en zij op basis daarvan een duidelijke keuze kunnen maken bij welke instelling zij aan de decentrale selectie willen meedoen. Aan decentrale toelating kunnen belangrijke uitvoeringslasten voor de instellingen verbonden zijn. Om daarop tijdig te kunnen anticiperen is gekozen voor invoering met ingang van het studiejaar 1999/2000.

De leden van de CDA-fractie vragen of de regering kan reageren op het volgende citaat uit een brief van 28 mei 1998 van het disciplineorgaan medische wetenschappen van de VSNU: «Van belang is dat er een balans bestaat tussen de doelstellingen voor decentrale toelating en de te operationaliseren selectiecriteria. Daarvoor zijn waarborgen in de vorm van een globaal wettelijk referentiekader noodzakelijk en kan niet worden gewacht tot er ongelukken zijn gebeurd en de praktijk behoefte zal tonen nadere criteria vast te leggen ter invulling van het begrip bijzondere kwalificaties».

Ik merk daarover op dat deze passage is geformuleerd voordat in het regeerakkoord de keuze voor een experimentele opzet is uitgesproken, waarbij gedurende enkele jaren en met begeleiding van een commissie van deskundigen ervaring kan worden opgedaan met vormen van decentrale selectie. Na de keuze voor deze experimentele opzet met begeleidingsconstructie hebben gesprekken met het disciplineoverleg medische wetenschappen en de VSNU plaatsgehad. Deze gesprekken hebben inmiddels geleid tot de keuze van de instellingen dat zij gedurende ten minste twee jaren ervaring zullen opdoen met vormen van decentrale selectie. Daarbij zal uiteraard de nodige toetsbare ervaring kunnen worden opgedaan met het zelf opstellen van criteria.

De leden van de CDA-fractie merken op dat het aantal malen dat mag worden meegeloot, beperkt is tot twee. Zij vragen in hoeverre de regering van mening is dat juist het meerdere malen meedoen met de loting aantoonbaar dat iemand hier zeer gemotiveerd voor is. Ook informeren zij er naar wat dit zegt over de kans op succesvolle afronding van de desbetreffende opleiding.

Er is geen relatie vastgesteld tussen het aantal malen meeloten en de kans op succesvolle afronding van de desbetreffende opleiding. Ten aanzien van de relatie tussen motivatie en het aantal keren meeloten heeft de Commissie Drenth erop gewezen dat aan onbeperkt meeloten belangrijke

en overwegende nadelen kleven. Ik verwijs daarvoor naar mijn eerdere antwoord op de overeenkomstige vraag van de leden van de D66-fractie in het onderdeel «Vormgeving decentrale selectie».

Indien de onderwijsinstellingen wel zelf de selectiecriteria mogen invullen, waarom – zo vragen de leden van de CDA-fractie – mogen ze dan niet zelf ook bepalen hoeveel keer iemand bij de betreffende instelling kan deelnemen aan de decentrale selectie.

Het aantal keren dat kan worden deelgenomen aan decentrale selectie staat in relatie tot de bestuurlijke lasten van de instelling. De universiteiten hebben er tijdens het overleg over dit wijzigingsvoorstel unaniem op aangedrongen het aantal kansen op decentrale selectie op twee vast te stellen.

De leden van de CDA-fractie geven een duidelijk voorbeeld hoe de schaarste aan bepaalde opleidingsplaatsen in het hoger onderwijs voor een bepaalde student, zelfs met een duidelijk profiel, tot ingrijpende gevolgen kan leiden.

In het voorbeeld leidt de voorgestelde beperking van het aantal keren dat aan de selectieprocedure kan worden deelgenomen tot twee ertoe dat de desbetreffende aspirant-student niet tot de desbetreffende opleiding zal worden toegelaten als hij dat aantal heeft verbruikt. Tot die beperking van het aantal lotingskansen heeft de commissie Drenth geadviseerd en daarvoor zijn goede redenen aangevoerd. De kansen voor jonge schoolverlaters worden door de instandhouding van het bekende stuwmeer bij met name geneeskunde gefrustreerd. Dit neemt niet weg dat het stellen van deze grens evenals het stellen van elke andere grens, gegeven de discrepantie tussen de aanbod en schaarste van, met name, het aantal plaatsen in de opleidingen geneeskunde leidt tot pijnlijke gevolgen voor bepaalde individuen. Dit betekent echter niet dat het door deze leden gegeven voorbeeld aanleiding zou moeten zijn op dit punt het wetsvoorstel aan te passen. Ik ben overigens van mening dat de betrokkene in het voorbeeld dat de leden van de CDA-fractie geven, zijn kansen tegen de achtergrond van de nieuwe bepalingen in dit wetsvoorstel niet heeft gemaximaliseerd. Hij of zij zou een betere kans op toelating via decentrale selectie hebben gehad als niet alle kansen op decentrale selectie direct waren «opgesoupeerd». Gegadigden die niet zeer duidelijk binnen de selectiecriteria vallen die door de instelling worden bekendgemaakt, doen er niet goed aan decentrale selectie als een soort loterij te beschouwen door zich daar «lukraak» toch voor aan te melden. Het is juist kenmerkend voor de inhoud van het wetsvoorstel waarin de selectieprocedure uit een aantal verschillende onderdelen is samengesteld, dat een aspirant-student zich weloverwogen een beeld vormt van zijn mogelijkheden en kansen en aan de hand daarvan zijn keuzes maakt over de inrichting van «zijn» selectieprocedure.

In de Regeling aanmelding en loting hoger onderwijs kunnen nadere voorschriften worden opgenomen, zo merken de leden van de CDA-fractie terecht op. Zij vragen welke antwoorden de regering geeft op de in de toelichting op de onderdelen G en H, onder 2, van de nota van wijziging door haarzelf gestelde vragen.

De belangrijkste bijdrage die ik in die regeling kan geven aan de goede gang van zaken bij decentrale selectie, bestaat, naar ik thans kan overzien, in het stellen van termijnen waarbinnen bepaalde beslissingen moeten zijn genomen, waarbinnen bepaalde informatie moet worden gegeven en waarvóór bepaalde verzoeken moeten zijn gedaan. Dergelijke termijnbepalingen zullen afwisselend of ook gezamenlijk gelden voor instellingen, voor gegadigden en voor de IBG. Ik ben voornemens in de regeling als uitgangspunt te nemen dat de decentrale toelatingsprocedure moet zijn afgerond voor het moment dat de feitelijke gewogen loting bij

de IBG plaats vindt. Belangrijk lijkt mij dan ook in die regeling precies aan te geven hoe moet worden gehandeld met gegadigden die aan verschillende onderdelen van de selectieprocedure deelnemen. Omdat volgens het wetsvoorstel deelname aan de gewogen loting een voorwaarde is voor deelname aan decentrale selectie en beide selectiesystemen in de tijd dus gedeeltelijk parallel verlopen, wordt door het genoemde uitgangspunt dat de decentrale toelatingsprocedure eerst moet zijn afgerond voorkomen dat een gegadigde zowel wordt ingeloot als via decentrale selectie wordt toegelaten. Over deze en dergelijke vragen ben ik in van plan op korte termijn met de instellingsbesturen overleg voeren. Dit overleg, waarin uit de aard der zaak ook de IBG zal participeren, lijkt mij ook noodzakelijk om een optimum te bereiken tussen wensen aangaande (rechts)zekerheid, flexibiliteit, transparantie en – niet in de laatste plaats – haalbaarheid in de tijd. Een belangrijk probleem is natuurlijk steeds dat examens in het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs in een niet onaanzienlijk aantal gevallen pas vlak voor 1 september – soms zelfs later – definitief worden afgerond. Ik vraag begrip voor het feit dat ik in dit stadium niet concretere uitspraken kan doen. Er staat tegenover dat ons nog enige tijd rest voordat decentrale selectie operationeel wordt.

Klopt het, zo vragen de leden van de fractie van D66, dat om uitvoeringsredenen de decentrale selectie niet anders dan voor de zomervakantie kan plaatsvinden met als gevolg dat de eindexamencijfers van de studenten dan nog niet bekend zijn? Welke consequenties heeft dat voor het percentage van 20% door directe loting en de 30% decentrale selectie? De eindexamencijfers zijn na afronding van het tweede tijdvak, te weten rond 1 juli, bekend. Over de volgorde en het bijbehorende tijdspad van de drie elementen directe plaatsing, decentrale selectie en loting worden in de Regeling aanmelding en loting hoger onderwijs nadere voorschriften opgenomen. Omdat decentrale selectie op zijn vroegst per september 2000 ingaat, wil ik de komende periode gebruiken om, in samenspraak met de instellingen, deze regeling aan te passen. Ik verwijs ook naar mijn antwoord op een soortgelijke vraag van de leden van de CDA-fractie in het onderdeel «Artikelsgewijs» bij de onderdelen G en H.

Onderdeel I

De leden van de PvdA-fractie willen graag zo duidelijk mogelijk inzicht krijgen in wat de beroepsmogelijkheden worden voor studenten. Klopt het – zo vragen deze leden – dat het aantal beroepsmogelijkheden wordt teruggebracht tot één, zodat na de uitspraak van het college van beroep voor het hoger onderwijs verder geen beroep meer mogelijk is? Deze leden hebben het bij het rechte eind. De bij nota van wijziging aangebrachte verandering (onderdeel I) heeft inderdaad tot doel het aantal beroepsmogelijkheden bij decentrale selectie te beperken door een gespecialiseerde administratieve rechter aan te wijzen, te weten het college van beroep voor het hoger onderwijs. Artikel 7.66, eerste lid, van de WHW bepaalt reeds dat dit college bij uitsluiting over een ingesteld beroep oordeelt, hetgeen betekent dat slechts één beroepsmogelijkheid bestaat. De argumenten voor die keuze zijn vermeld in de toelichting op de nota van wijziging op bladzijde 14. Ik heb daar betoogd dat de keuze voor het college van beroep voor het hoger onderwijs langduriger en meer belastende rechtsgangen voorkomt, hetgeen niet alleen extra bestuurslasten van instellingen voorkomt, maar naar mijn mening tevens in het belang is van aanstaande studenten. Ik kan daaraan nog toevoegen dat die keuze volstrekt niet een diskwalificatie inhoudt van de gewone rechterlijke macht, maar slechts een poging om de rompslomp voor alle betrokkenen en dus ook de rechterlijke macht zelf – in elk geval in de experimentele fase van decentrale selectie – te minimaliseren. Een voordeel daarbij is dat jurisprudentievorming voorlopig bij één instantie is

geconcentreerd en naar verwachting ook sneller beschikbaar zal zijn dan in het geval op het eindoordeel van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State of dat van de Hoge Raad zou moeten worden gewacht. Het heeft mijn aandacht getrokken dat de Raad van State in zijn advies over de nota van wijziging aan deze verandering geen commentaar heeft gewijd.

De ervaringsgegevens waar de leden van de PvdA-fractie om vragen zijn niet voorhanden, omdat decentrale selectie een toekomstig nieuw systeemelement is.

Tot slot verwijs ik de leden van de PvdA-fractie nog naar mijn antwoord op de vragen over rechtsbescherming van de leden van de CDA-fractie hieronder.

De leden van de CDA-fractie vragen in hoeverre de Algemene wet bestuursrecht (Awb) materieel en formeel van toepassing is op de beslissingen van de onderwijsinstellingen. Deze leden vragen voorts welke bezwaar- en beroepsmogelijkheden een mogelijke aanstaande student heeft in enige met name genoemde gevallen en in gevallen, die in de toelichting op de nota van wijziging als voorbeeld zijn genoemd, om de noodzaak te onderstrepen van een zorgvuldig optreden van instellingsbesturen bij decentrale selectie.

Bij het beantwoorden deze vragen moet onderscheid worden gemaakt tussen bezwaar- en beroepsmogelijkheden voor degenen die inschrijving wensen aan een openbare instelling, en die mogelijkheden voor degenen die inschrijving wensen aan een bijzondere instelling.

Van een besluit van het instellingsbestuur van een openbare universiteit of hogeschool in het kader van decentrale selectie kan een gegadigde beroep instellen bij het college van beroep voor het hoger onderwijs. Voorafgaand aan dit beroep dient de betrokkene op grond van de Awb tegen dat besluit bezwaar te maken bij het instellingsbestuur. De termijn voor het indienen van een bezwaarschrift bedraagt 6 weken. De overige bepalingen van de hoofdstukken 6 en 7 van de Awb (bezwaar en beroep) zijn rechtstreeks van toepassing. Hoofdstuk 8 van de Awb (procesrecht) is van overeenkomstige toepassing.

Voor het bijzonder onderwijs bevat de WHW een vergelijkbare voorziening. Het college van beroep voor het hoger onderwijs is met betrekking tot geschillen over beslissingen als bedoeld in artikel 7.66, eerste lid, evenzeer bevoegd, tenzij de bijzondere instelling een eigen college van beroep heeft ingesteld of zich bij een dergelijk college heeft aangesloten. Indien het college van beroep voor het hoger onderwijs bevoegd is (dit geldt voor alle bijzondere universiteiten en voor de meeste bijzondere hogescholen), zijn de hoofdstukken 6, 7 en 8 van de Awb van overeenkomstige toepassing. Dit betekent dat ook een gegadigde die opteert voor decentrale selectie door een bijzondere instelling, een bezwaarschrift bij het instellingsbestuur moet indienen, alvorens in beroep te kunnen gaan bij het landelijke college. Heeft een bijzondere instelling zelf een college van beroep ingesteld of is zij aangesloten bij een ander college van beroep (dit geldt voor een aantal bijzondere hogescholen), dan is de Awb noch formeel noch materieel van toepassing. Het «bijzonder» college van beroep voorziet zelf, met inachtneming van enkele procedurevoorschriften van de WHW, in de regeling van de beroepsprocedure. Hierbij dient te worden aangetekend dat een aanstaande student niet gebonden is aan een uitspraak van een «bijzonder» college van beroep. Indien daartoe aanleiding is, kan hij zich tot de burgerlijke rechter wenden. Hier is sprake van een verschil met een uitspraak van het college van beroep voor het hoger onderwijs waartegen geen beroep openstaat.

In hun vraag over de bezwaar- en beroepsmogelijkheden besteden de leden van de CDA-fractie aandacht aan het punt of een verzoek om toelating «vlot» is behandeld. In dit verband wijs ik er op dat zowel in het

kader van een beroep op het college van beroep voor het hoger onderwijs als in het kader van het beroep op een «bijzonder» college van beroep in de Awb onderscheidenlijk in de WHW de mogelijkheid van een spoedvoorziening is opgenomen. Ik verwijs naar de artikelen 8:81 van de Awb en 7.68, tweede lid, jo. 7.61, zevende lid, van de WHW.

De aan het woord zijnde leden vragen tot slot welke gronden, naar de regering nu kan overzien, in bezwaar en beroep nog meer kunnen worden aangevoerd.

Ik weersta de verleiding om casuïstiek te bedrijven, doch onderschrijf graag de grondgedachte van de leden van de CDA-fractie dat besluiten van instellingsbesturen over het al dan niet toelaten van gegadigden die deelnemen aan decentrale selectie in alle gevallen met de vereiste zorgvuldigheid moeten worden genomen. De in de Awb gecodificeerde algemene beginselen van behoorlijk bestuur vormen in dit verband voor het instellingsbestuur een waardevolle richtsnoer. Vooral het motiveringsbeginsel lijkt mij bij decentrale selectie van zeer groot belang. Overigens wijs ik er op dat ook bijzondere instellingen voor hoger onderwijs dezelfde zorgvuldigheid in acht moeten nemen, ook al wordt de rechtsbetrekking tussen de aanstaande student en het instellingsbestuur van een bijzondere instelling niet door het administratieve recht geregeerd. Het college van beroep voor het hoger onderwijs of – in voorkomende gevallen – een college van beroep voor het bijzonder onderwijs die van geschillen over decentrale selectie kennisneemt, zal toetsen aan de redelijkheid en billijkheid.

De leden van de fractie van het CDA vragen of aangegeven kan worden in welke tijdvakken en voor welke deadlines welke beslissingen door wie moeten worden genomen dan wel bekend zijn gemaakt. Voorts vragen deze leden welke problemen de regering hier verwacht tegen te komen. Zijn er specifieke aansluitende opleidingstrajecten (bijvoorbeeld mbo-hbo) waar de periode tussen de laatst mogelijke datum van het ter beschikking komen van het eindexamenresultaat, de centrale respectievelijk decentrale plaatsing en de start van het cursusjaar praktisch problemen kan opleveren, zo vragen deze leden.

Het bijgaand overzicht van de IBG laat zien dat cijferlijsten en diploma's op verschillende tijdstippen beschikbaar komen en dat net zoals dat nu in het kader van de loting gebeurt door de IBG, rekening gehouden moet worden met de aansluiting van diverse opleidingstrajecten.

Wanneer zijn de cijferlijsten/diploma's beschikbaar van welke kandidaten:

Vooropleiding	Datum eindexamen	Datum herexamen	Formele data inlevering bij IBG	Na «Lex-kaart»
HAVO	17 mei t/m 28 mei	Tweede Tijdvak: 22 juni Derde Tijdvak: 16 t/m 25 augustus	22 juni ²	5 juli
VWO	17 mei t/m 31 mei	Tijdvak 2: 22 juni Tijdvak 3: 16 t/m 25 augustus	22 juni ²	5 juli
MBO	Niet nader aan te geven	Niet nader aan te geven	5 juli	1 september
Staatsexamen HAVO	Regio Den Haag: 5 juli t/m 17 juli Regio Tilburg: 12 juli t/m 21 juli Regio Zwolle: 19 juli t/m 28 juli ³	n.v.t.	15 juni	1 september
Staatsexamen VWO	Regio Den Haag: 5 juli t/m 17 juli Regio Tilburg: 12 juli t/m 21 juli Regio Zwolle: 19 juli t/m 28 juli ³	n.v.t.	15 juni	1 september
Buitenl. Diploma	Niet nader aan te geven.	n.v.t.	15 juni	1 augustus
(prop) HBO	Niet nader aan te geven.	n.v.t.	15 juni	1 september
(prop) WO	Niet nader aan te geven.	n.v.t.	15 juni	1 augustus
Coll. Doct.	Niet nader aan te geven.	n.v.t.	15 juni	1 augustus
HAVO/VWO in Suriname/ Ned. Antill.	HAVO: 17 mei t/m 28 mei VWO: 17 mei t/m 31 mei	Tijdvak 2: 22 juni Tijdvak 3: 16 t/m 25 augustus	15 juni	1 augustus
Eerder jaar MBO/HAVO/ VWO-diploma behaald	n.v.t.	n.v.t.	15 juni	1 augustus

¹ LEX staat voor «laat examen bevoegden», waarmee bedoeld wordt op de herexamenkandidaten/herkansingskandidaten.

² In de Regeling Aanmelding en loting hoger onderwijs staat uiterlijk 5 juli. Met OCenW is afgesproken de datum 22 juni te hanteren waardoor de resultaten uiterlijk de eerste week van juli «binnen» zijn.

³ Het betreft hier de mondelinge examens. De schriftelijke worden (uiteraard) op dezelfde data gehouden als die genoemd bij de schoolexamens.

Er zijn verschillende tijdstippen denkbaar waarop decentrale selectie plaats kan vinden. Zo bestaat de mogelijkheid dat een instelling, afhankelijk van de door haar te stellen criteria er voor kiest dat decentrale selectie al plaats vindt voordat eindexamencijfers bekend zijn. Dat systeem wordt op dit moment in het Verenigd Koninkrijk gevolgd. Ook is het mogelijk dat een instelling eerst zekerheid wil hebben dat de betrokkene zijn diploma heeft behaald alvorens zij decentrale toelating wil openstellen. Het wetsvoorstel geeft mij de bevoegdheid over deze tijdstippen nadere regels te stellen.

Mijn voorkeur gaat sterk uit naar een stelsel waarin decentrale selectie voorafgaat aan directe plaatsing en loting. Dit heeft het grote voordeel dat er meer tijd beschikbaar is voor het proces van decentrale toelating, waardoor het proces ordelijk kan verlopen en tevens wordt voorkomen dat de instellingen, in de vakantietijd, in een zeer kort tijdsbestek met deze bestuurlijke lasten worden geconfronteerd. Voorts mag een remmende werking op het gebruik van eindexamencijfers worden verwacht omdat die in de meeste gevallen pas later bekend worden. Omdat er tenslotte

meer tijd is om het decentrale toelatingsproces ordelijk en zorgvuldig te laten verlopen mag ook een gunstige invloed worden verwacht op het aantal beroepsprocedures, hetgeen de bestuurlijke lasten beperkt. In het antwoord op een soortgelijke vraag van de aan het woord zijnde leden in dit deel Artikelsgewijs bij de onderdelen G en H in deze nota wordt daarop eveneens ingegaan. Omdat decentrale selectie op zijn vroegst per 1 september 2000 ingaat, wil ik de komende periode benutten om, in samenspraak met de instellingen, over problemen en oplossingen te overleggen.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
H. M. L. H. A. Hermans